

Algemene evaluatie van de pilots voor de ontwikkeling van een nieuw accreditatiestelsel

nederlands- vlaamse accreditatie organisatie

21 april 2009

Inhoud

1	Conclusies en samenvatting	4
2	Inleiding	8
2.1	Achtergrond	8
2.2	Ontwerp van de conceptkaders voor de pilots	9
2.2.1	Internationaal overleg	9
2.2.2	Overleg in Nederland en Vlaanderen	9
2.3	Hoofdlijnen van het stelsel tijdens de pilots	10
2.3.1	Instellingsaudit	10
2.3.2	Beperkte opleidingsbeoordeling	12
2.4	Externe legitimering	13
2.5	Deelnemende instellingen	13
2.6	Vorbereiding van de pilots	14
2.7	Pilots met de instellingsaudit	14
2.8	Pilots met de beperkte opleidingsbeoordeling	15
2.9	Algemene evaluatie van de pilots	15
2.10	Opzet van het evaluatierapport	16
3	Evaluatie van de instellingsaudit	17
3.1	Tijdpad	17
3.2	Beoordelingskader	17
3.3	Commissies	18
3.4	Instellingsportret	19
3.5	Kritische reflectie	19
3.6	Eerste bezoek	20
3.7	Tweede bezoek	20
3.8	Oordelen	21
3.9	Rapport	22
3.10	Conclusie	23
4	Evaluatie van de beperkte opleidingsbeoordeling	24
4.1	Inleiding	24
4.2	Kritische reflectie	24
4.3	Beoordelingskader	25
4.4	Visitatiebezoek	26
4.5	Rapport	27
4.6	Aanbevelingen in de rapporten	28
4.7	Internationale acceptatie van het stelsel	28
4.8	Conclusies	28
5	Bijlagen	30
1.	Samenstelling auditcommissies	30
2.	Overzicht gesprekspartners ten behoeve van ontwikkeling accreditatiekaders	32
3.	Deelnemers 3 februari 2009 Evaluatie pilots instellingsaudit	37
4.	Deelnemers 10 maart 2009 Evaluatie beperkte opleidingbeoordeling	39

5.	Deelnemers 10 maart 2009 Administratieve lastenvermindering	40
6.	Deelnemers 24 maart 2009 Evaluatiebijeenkomst pilots	40
7.	Deelnemers 6 en 10 april 2009 Ambtelijk overleg	41
8.	Beoordelingskaders voor de pilots gedateerd 24 juni 2008	42
1	Inleiding	45
2	Instellingsaudit	47
2.1	De opzet	47
2.2	Het beoordelingskader	47
2.3	De samenstelling van de auditcommissie	50
2.4	Het beoordelingsproces	50
2.5	De beoordelingsprocedure	51
2.6	De NVAO-beoordeling	51
3	Beperkte opleidingsbeoordeling	52
3.1	De opzet	52
3.2	Het beoordelingskader	52
3.3	De samenstelling van het panel	53
3.4	Het beoordelingsproces	53
3.5	De beoordelingsprocedure	54
3.6	De accreditatieaanvraag	54

1 Conclusies en samenvatting

De NVAO kijkt met voldoening terug op de pilots met de in het voorjaar van 2008 ontworpen nieuwe accreditatiesystematiek. Het feit dat het mogelijk was het ontwerp van dit nieuwe stelsel eerst in de praktijk uit te proberen heeft grote voordelen gehad en levert naar het oordeel van de NVAO een volwassen en voldragen nieuwe systematiek op. Het ontwerp voor een nieuw accreditatiestelsel was gebaseerd op uitgangspunten die door de Nederlandse minister Plasterk – met instemming van zijn Vlaamse ambtgenoot Vandenbroucke – aan de Tweede Kamer werden voorgelegd en daar een goed onthaal vonden.¹

De nieuwe accreditatiesystematiek bestaat uit een combinatie van een instellingsaudit, waarbij het door de instelling gebruikte kwaliteitssystemeem wordt getoetst op zijn doeltreffendheid om de kwaliteit van het onderwijs te garanderen, en een opleidingsbeoordeling, die tot accreditatie zou moeten leiden. In het geval de instellingsaudit positief verloopt, wordt voor opleidingsbeoordeling een beperkt beoordelingskader gehanteerd, dat zich beperkt tot drie hoofdvragen:

1. welke doelstellingen heeft de opleiding?
2. op welke manier realiseert de opleiding deze doelstellingen?
3. zijn deze doelstellingen daadwerkelijk gerealiseerd?

¹ Notitie Focus op kwaliteit, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2007–2008, 31 288 en 28 879, nr. 21. Zie ook 'Het Hoogste Goed', Strategische agenda voor het hoger onderwijs-, onderzoek-, -en wetenschapsbeleid, Kamerstuk 2007-2008, 31288, nr. 1.

Om de nieuwe systematiek te kunnen beoordelen zijn bij negen instellingen pilots gehouden, waarbij negen instellingsaudits en tien opleidingsbeoordelingen werden uitgevoerd. Zes van deze instellingen waren Nederlands, drie Vlaams. De pilots zijn uitgevoerd op basis van beoordelingskaders en een werkwijze waarover met de Nederlandse koepels van instellingen en studenten overeenstemming was bereikt. Een vertegenwoordiger van de Vlaamse minister Vandenbroucke heeft de gesprekken met de Nederlandse koepels bijgewoond en op basis van de uitkomsten werd de Vlaamse instellingen gevraagd om hun medewerking aan de pilots te geven.

De pilots vonden plaats in de periode oktober 2008 – februari 2009. Eerst werden de negen instellingsaudits uitgevoerd (afronding in december 2008), waarna in januari en februari de opleidingsbeoordelingen plaatsvonden. Voor de audits werden door de NVAO negen auditcommissies samengesteld van voormalige instellingsbestuurders, auditdeskundigen en studenten. Alle panels kenden een Nederlands-Vlaamse samenstelling en kunnen als buitengewoon deskundig worden aangemerkt. De bezoeken aan de instellingen werden bijgewoond en georganiseerd door de NVAO, terwijl telkens een vertegenwoordiger van de Inspectie voor het Onderwijs als “evaluator” deelnam.

Op 3 februari 2009 vond een evaluatie plaats van de instellingsaudits in aanwezigheid van een zeer groot aantal auditcommissieleden en van vertegenwoordigers van de instellingen. Van de zijde van de Inspectie en van de NVAO werden evaluaties gepresenteerd. De volgende conclusies konden op basis van deze bijeenkomst worden getrokken:

1. de instellingsaudit is een werkbaar instrument en geeft de instelling een goed overzicht over het functioneren van het interne kwaliteitssysteem;
2. panels zijn in staat om op basis van de ontworpen systematiek een goed gemotiveerd oordeel te geven over de kwaliteit van het door de instelling gebruikte kwaliteitssysteem;
3. de beoordelingskaders dienen op een aantal punten beter uitgewerkt en toegelicht te worden;
4. de terminologie waarin het oordeel over het functioneren van het kwaliteitssysteem dient te worden gegeven, moet worden aangepast;
5. de administratieve last voor de instellingen is groot; overwogen moet worden hoe deze kan worden verminderd;
6. voorzitters, auditoren en secretarissen van instellingsaudits dienen terzake te worden getraind.

De opleidingsbeoordelingen werden door de instellingen zelf georganiseerd, in Vlaanderen door tussenkomst van de VLIR en de VLHORA. De beoordelingspanels moesten vooraf door de NVAO worden goedgekeurd. De drie aan de pilots deelnemende Nederlandse hogescholen lieten de beoordelingen uitvoeren door een VBI, de twee universiteiten organiseerden het proces geheel zelfstandig. De bezoeken van de panels aan de opleidingen werden ook deze maal bijgewoond door vertegenwoordigers van de NVAO en van de Inspectie.

Op 10 maart werden de opleidingsbeoordelingen geëvalueerd, in aanwezigheid van een aantal panelleden, vertegenwoordigers van de betrokken instellingen en opleidingen, en vertegenwoordigers van de koepels van instellingen en studenten, zowel vanuit Nederland als vanuit Vlaanderen. Ook nu werden evaluaties gepresenteerd door de Inspectie en

NVAO. Deze werden vervolgens besproken met de aanwezigen. De volgende conclusies konden worden getrokken:

1. de beperkte opleidingsbeoordelingen leiden nog niet aantoonbaar tot een lastenverlichting voor de instellingen en de opleidingen zelf, hoewel een aantal instellingen melding maakte van een aanzienlijke vermindering van deze last;
2. de beoordelingen gaan zoals beoogd meer over de inhoud van de opleidingen en de behaalde resultaten dan over processen en procedures;
3. het zelf organiseren van de beoordelingen (inclusief de panelsamenstelling) is een zeer grote belasting voor de instellingen;
4. het kader dient opnieuw te worden beschreven en toegelicht: sommige standaarden zijn niet duidelijk genoeg;
5. de secretarissen van de panels kunnen het best 'gecertificeerd' worden om de onafhankelijkheid van de panels te versterken en de beoogde werkwijze beter te garanderen;
6. het niet opnemen van onderwerpen als kwaliteitszorg voelt als een mentale verlichting voor de beoordelingspanels;
7. de NVAO is er nog niet in geslaagd een ondubbelzinnige instemming te krijgen met het voorgestelde systeem door internationale experts die de systematiek konden toetsen aan de European Standards and Guidelines, met name op het punt van benoeming van de panels door de instellingen zelf, zoals in het Nederlandse stelsel werd afgesproken;
8. de rapporten moeten eenduidiger worden gemaakt, zodat de vergelijkbaarheid tussen de rapporten en de oordelen versterkt kan worden.

Deze beide evaluatie-uitkomsten werden vervolgens door de NVAO omgezet in aangepaste kaders en werkwijzen. Deze werden op 18 maart 2009 schriftelijk voorgelegd aan allen die bij de pilots waren betrokken: panelleden, instellingen, opleidingen en koepels.

Op dinsdag 24 maart 2009 zijn de nieuw ontworpen kaders en werkwijzen vervolgens besproken met vertegenwoordigers van de aan de pilots deelnemende instellingen en met de koepels, zowel uit Nederland als Vlaanderen. Tijdens deze bijeenkomst presenteerden de Inspectie en de NVAO hun definitieve bevindingen naar aanleiding van de pilots. Tijdens het gesprek na afloop van de presentaties bleken de aanwezigen de evaluaties van Inspectie en NVAO te onderschrijven en werd geconcludeerd dat de door de NVAO ontworpen aangepaste kaders en werkwijzen een goed antwoord gaven op de conclusies van de evaluaties. Uiteraard werden zowel schriftelijk als mondeling op een aantal punten nog wijzigingsvoorstellen ingebracht, maar deze veranderden de hoofdconclusies op dat moment niet meer. De kaders zijn vervolgens nog in een aantal sessies aangescherpt en verduidelijkt.

De NVAO kan dan ook thans kaders en werkwijzen voorleggen voor een nieuwe fase van het accreditatiestelsel die in brede zin door de instellingen en koepels kunnen worden geaccepteerd. Uiteraard moeten zowel de Nederlandse als de Vlaamse overheid het bestuurlijk overleg formeel nog afronden, waarna het woord aan de beide parlementen kan worden gegeven. Vlaanderen en Nederland lopen echter in fasering uiteen. In Nederland zou de volgende fase van het stelsel liefst op 1 januari 2010 moeten ingaan, terwijl Vlaanderen meer tijd heeft om zich over de gedetailleerde uitwerkingen te buigen. Daar zal pas in 2013 sprake zijn van de afronding van de eerste fase van het accreditatiestelsel.

De NVAO is uitermate tevreden dat het beleidsvoorbereidende proces om tot een nieuw accreditatiestelsel te komen tijd en gelegenheid gaf om door middel van de pilots de

effectiviteit en de efficiëntie van het nieuwe ontwerp te toetsen. Dat heeft geleid tot betere kaders en tot een betere werkwijze.

De NVAO wenst alle betrokkenen dan ook hartelijk te danken voor hun bereidheid om deel te nemen aan de pilots, voor hun inzet, hun deskundige commentaren en hun betrokkenheid. Dankzij hen is dit traject zeer succesvol gebleken!

2 Inleiding

In Nederland zijn in 2010 en in Vlaanderen in 2013 alle opleidingen in het hoger onderwijs geaccrediteerd. Op dat moment voldoen alle opleidingen aan de eisen van basiskwaliteit. Op grond van dit vertrouwen in de basiskwaliteit zijn er goede redenen om de tweede ronde accreditatie anders in te richten. De NVAO is door de Nederlandse en Vlaamse ministers van Onderwijs gevraagd een nieuw accreditatiestelsel te ontwerpen dat²:

1. Instellingen uitnodigt tot het ontwikkelen van een visie en strategie met betrekking tot onderwijs(kwaliteit);
2. De ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen instellingen en opleidingen stimuleert;
3. Meer gericht is op inhoud en resultaten van de opleidingen dan op processen en procedures;
4. Instellingen en docenten laat ervaren dat het 'hun stelsel' is;
5. Tot beoordelingen van opleidingen leidt;
6. Internationaal aanvaard en begrepen wordt en ertoe leidt dat de Nederlandse en Vlaamse graden zonder enige twijfel worden aanvaard;
7. Tot vermindering van de accreditatielast leidt;
8. Tot vergelijkbare informatie over de kwaliteit van de opleidingen leidt die voor (aankomende) studenten, werkgevers en de samenleving in zijn geheel hanteerbaar en duidelijk is.

De beide overheden hebben de NVAO daarbij verzocht om in een pilot na te gaan of het nieuwe accreditatiestelsel ook daadwerkelijk aan deze uitgangspunten kan voldoen. Dit rapport is het verslag van de bevindingen van de NVAO naar aanleiding van de pilots. De NVAO beoogt hiermee tevens verantwoording af te leggen over de wijze waarop zij tot voorstellen voor nieuwe accreditatiekaders gekomen is. De NVAO heeft daarnaast de Nederlandse Inspectie van het Onderwijs gevraagd om als onafhankelijke derde de hierboven genoemde uitgangspunten te evalueren³. Het rapport van de Inspectie maakt dan ook integraal deel uit van de evaluatie van de pilots.

2.1 Achtergrond

Op 11 februari 2008 heeft de Nederlandse minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dr. R. Plasterk, een voorstel, genaamd 'Focus op Kwaliteit', met de uitgangspunten van de tweede fase van het accreditatiestelsel naar de Tweede Kamer gestuurd. De Kamer heeft de uitgangspunten op 27 maart 2008 besproken. De Vlaamse minister F. Vandenbroucke heeft per brief een positieve reactie gegeven op de door de Nederlandse minister gekozen uitgangspunten. De ontwikkeling van de beoordelingskaders en -procedures kon derhalve ook gericht worden op Vlaanderen. Er bleek in de Nederlandse Tweede Kamer ruime steun te bestaan voor de brief van minister Plasterk over de volgende fase van de accreditatie. De Kamer sprak zich positief uit over de richting die door minister Plasterk werd voorgesteld.

² Deze uitgangspunten werden geformuleerd aan de hand van de Nederlandse ministeriële notitie 'Focus op kwaliteit' en een groot aantal evaluaties, onder andere door de externe review commissie die de werking van de NVAO en de Nederlandse en Vlaamse accreditatiestelsels heeft onderzocht, door de Nederlandse Inspectie van het Onderwijs, en door de NVAO zelf. Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2007–2008, 31 288 en 28 879, nr. 21. Zie ook 'Het Hoogste Goed', Strategische agenda voor het hoger onderwijs-, onderzoek-, en wetenschapsbeleid, Kamerstuk 2007-2008, 31288, nr. 1.

³ Afgezien van punt 6.

Voorafgaand aan de behandeling van 'Focus op Kwaliteit' in de Tweede Kamer heeft de Nederlandse minister op 11 oktober 2007 de notitie besproken met VSNU, HBO-raad, PAEPON, ISO en LSVb in aanwezigheid van de NVAO. De betrokken koepelorganisaties hebben toen hun steun voor de notitie uitgesproken. De notitie kreeg ook steun van de werkgeversorganisaties VNO-NCW en MKB. Tijdens het overleg op 11 oktober 2007 werd vastgesteld dat belangrijke randvoorwaarden voor het slagen van dit stelsel zouden moeten zijn: versterking van de verbeterfunctie en de interne kwaliteitscultuur binnen instellingen alsmede vermindering van de administratieve lasten voor de individuele opleidingen. Op ambtelijk niveau is eenmaal, voorafgaand aan 11 oktober 2007, vanuit het ministerie van OCW overleg geweest met het kabinet van de Vlaamse minister van onderwijs. Daarnaast is het Vlaamse departement van Onderwijs weliswaar ingelicht over alle versies van de notitie, maar is verder geen overleg gevoerd. Op 22 oktober is de notitie in het Comité van Ministers besproken. Daar bleek dat de Vlaamse minister F. Vandenbroucke twee principiële bezwaren had tegen het Nederlandse voorstel, namelijk de wijze van benoeming van de panels en het gebrek aan vergelijkbaarheid tussen opleidingen. Over de vraag of het voorgestelde stelsel voldoet aan de European Standards and Guidelines is daarna separaat, internationaal advies ingewonnen door het Nederlandse ministerie van OCW.

2.2 Ontwerp van de conceptkaders voor de pilots

Het ministerie van OCW heeft de NVAO eind 2007 gevraagd, in afwachting van de behandeling van de notitie 'Focus op Kwaliteit' in de Tweede Kamer, initiatieven te nemen bij de ontwikkeling van de nieuwe accreditiekaders en daarnaast pilots te initiëren waar geëxperimenteerd zou kunnen worden met de nieuwe accreditatiesystematiek. De voorliggende notitie beoogt het verloop van dit proces weer te geven.

2.2.1 Internationaal overleg

De NVAO heeft ter voorbereiding op het ontwerp van een nieuw accreditatiestelsel onderzoek gedaan naar de praktijk in een aantal andere Europese landen. Op grond van deze desk research en de uitgangspunten uit 'Focus op Kwaliteit' heeft een aantal interne werkgroepen bij de NVAO een schets gemaakt van het nieuwe systeem. Op woensdag 30 januari 2008 heeft de NVAO een internationale werkconferentie georganiseerd over institutional audits. Tijdens een geanimeerde bijeenkomst zijn de presentaties besproken van collega kwaliteitszorgorganisaties uit Europa, zoals; OAQ (Zwitserland), ÖAR (Oostenrijk), QAA (Engeland), NOKUT (Noorwegen) en de Akkreditierungsrat (Duitsland). De volgende dag, donderdag 31 januari, zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse systemen en de vertaling naar Nederland en Vlaanderen aan bod gekomen. De NVAO presenteerde een eerste opzet van het nieuwe stelsel. Daarna vond de plenaire terugkoppeling plaats in aanwezigheid van de VSNU, HBO-raad, Paepon, VLIR, VLHORA, Certiked, Hobéon, NQA, QANU en de Nederlandse en Vlaamse studentenorganisaties. Tevens waren bij deze bijeenkomst vertegenwoordigers van het kabinet van de Vlaamse minister van Onderwijs, de Vlaamse administratie van Onderwijs en het Nederlandse ministerie van OCW aanwezig.

2.2.2 Overleg in Nederland en Vlaanderen

De NVAO heeft over de kaders en procedures die tijdens de pilot gebruikt werden uitgebreid gesprekken gevoerd met de betrokken partijen in het veld. Dat zijn uiteraard de Nederlandse en Vlaamse overheden, maar daarnaast ook instellingen, studenten, docenten en vertegenwoordigers van het beroepenveld. Deze consultatieronde was tegelijkertijd

uitgebreid en beperkt: uitgebreid vanwege de omvang en intensiteit van de te voeren gesprekken, beperkt vanwege het feit dat het in deze ronde allereerst ging om het ontwikkelen van kaders waarmee 'pilots' konden worden uitgevoerd.

De NVAO heeft in het voorjaar van 2008 de accreditatiekaders voor de 2e fase verder uitgewerkt en besproken met een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de koepelorganisaties. Daarnaast heeft de NVAO in februari 2008 gesproken met de Nederlandse VBI's NQA en Hobéon over hun ervaringen met het beoordelen van opleidingen op een hoger aggregatieniveau. In maart en april vonden tevens gesprekken plaats met bestuurders en kwaliteitszorgmedewerkers van instellingen over hun ervaringen met dergelijke beoordelingen (Saxion hogescholen, AVANS hogeschool, de Universiteit Leiden en de Hogeschool Utrecht). In april werd daarbij ook informeel met een aantal bestuurders van instellingen gesproken over hun visie op het nieuwe stelsel (de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en de Technische Universiteit Delft).

In mei 2008 vond over door de NVAO opgestelde conceptkaders overleg plaats met de Nederlandse koepelorganisaties (7 mei 2008), met docenten uit het Nederlandse en Vlaamse hoger onderwijs en panelleden uit Nederland en Vlaanderen (27 mei 2008) en met de Vlaamse koepelorganisaties (28 mei 2008). Op 10 juni 2008 vond bij het Nederlandse ministerie van OCW een bestuurlijk overleg plaats: de kaders werden daar door alle betrokken partijen goed bevonden om pilots mee te kunnen uitvoeren.⁴

2.3 Hoofdpijnen van het stelsel tijdens de pilots

Uitgangspunt van het nieuwe stelsel is dat accreditatie onverminderd plaatsvindt op het niveau van de opleiding. Een instelling kan echter daarnaast een zogeheten instellingsaudit laten verrichten door de NVAO. Wanneer door de NVAO bij een dergelijke grondige doorlichting is vastgesteld dat de kwaliteitszorg van een instelling zó goed op orde is dat de kwaliteit van de opleidingen waar nodig verbeterd wordt, komt de instelling in een ander accreditatieregime terecht, aangeduid met 'verdiend vertrouwen'. In een dergelijk regime geschiedt de accreditatie van opleidingen op een andere wijze dan in het geval er géén positieve instellingsaudit is. In dit regime beoordeelt een visitatiepanel van onafhankelijke deskundigen een opleiding op een klein aantal standaarden die het hart van de onderwijskwaliteit betreffen, en accrediteert de NVAO op basis daarvan al dan niet een opleiding.

2.3.1 Instellingsaudit

Het doel van de instellingsaudit is vast te kunnen stellen of een instelling 'in control' is over de kwaliteit van de opleidingen die zij aan haar studenten aanbiedt. Het gaat hierbij om de beoordeling van het proces van kwaliteitszorg en niet om de beoordeling van de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingen. De beoordeling wordt uitgevoerd door een auditcommissie bestaande uit onafhankelijke deskundigen, benoemd door de NVAO.

In essentie ging het in de pilots voor de instellingsaudit om een beperkt aantal eenvoudige vragen:

1. Wat beoogt de instelling met haar opleidingen?
2. Hoe wil de instelling haar doelstellingen realiseren?
3. Hoe weet de instelling of haar beoogde doelstellingen worden gerealiseerd?
4. Worden de beoogde doelstellingen gerealiseerd?

⁴ Zie bijlage 8: Beoordelingskaders voor de pilots gedateerd 24 juni 2008.

5. Hoe blijft de instelling streven naar verbetering?
6. Wie is verantwoordelijk voor de bewaking en de verbetering van de kwaliteit van de opleidingen en hoe wordt aan die verantwoordelijkheid vorm en inhoud gegeven?

Deze zes vragen zijn vertaald in zes standaarden. Over elk van deze zes standaarden gaf de auditcommissie een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: geen vertrouwen, beperkt vertrouwen of vertrouwen. Vervolgens gaf de auditcommissie een gemotiveerd eindoordeel over de vraag of een instelling 'in control' was over de kwaliteit van haar opleidingen. Ook dat oordeel vond plaats op basis van een driepuntsschaal: geen vertrouwen, conditioneel vertrouwen of vertrouwen.

De standaarden waren de volgende:

1. De instelling beschikt over een visie op de kwaliteit van haar opleidingen die mede gericht is op het ontwikkelen van een breed gedragen kwaliteitscultuur.
2. De instelling beschikt over een adequaat beleid en middelen om de beoogde doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen te realiseren.
3. De instelling hanteert een adequaat systeem van regelmatige evaluaties onder studenten, medewerkers, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld en heeft de beschikking over managementinformatie met betrekking tot de uitvoering en de resultaten van de opleiding.
4. De instelling kan aantonen dat de beoogde doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen worden gerealiseerd.
5. De instelling kan aantonen dat zij de kwaliteit van haar opleidingen waar nodig systematisch verbetert en dat zij docenten, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld hierbij actief betreft.
6. De instelling heeft een effectieve organisatie- en beslissingsstructuur met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen, waarin de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk zijn afgebakend en waarvan de inspraak van studenten en medewerkers deel uitmaakt.

De instelling presenteerde ten behoeve van de instellingsaudit een 'kritische reflectie' over de staat van haar opleidingen aan de hand van de standaarden uit het beoordelingskader. Daarnaast had de commissie de beschikking over een door de NVAO opgesteld instellingsportret. Hierin waren de gegevens opgenomen over de beoordeling van nieuwe en bestaande opleidingen tijdens de eerste fase van het accreditatiestelsel. Daarbij werden ook 'side letters' (vertrouwelijke brieven aan de instelling) betrokken.

De auditcommissies hebben twee bezoeken aan de instellingen gebracht. Het eerste bezoek duurde een dag en had een verkennend karakter; het tweede (een of meer weken later) duurde één of twee dagen en had een verdiepend karakter. De commissies hebben gesproken met docenten en studenten, het instellingsbestuur, bestuur of directie van de voor de uitvoering van de opleidingen verantwoordelijke eenheden, het voor het onderwijs bevoegde management en kwaliteitszorgdeskundigen. Daarnaast hebben zij documenten bestudeerd. Tijdens het tweede bezoek werden 'audit trails' uitgevoerd. Dit zijn onderzoeken waarbij de auditcommissie voor de uitvoering van het beleid en/of de hantering van problemen het spoor volgt van het instellingsniveau naar het opleidingsniveau of omgekeerd. Ook hier werd gesproken met diverse geledingen binnen de instelling en werden documenten bestudeerd.

Aan het einde van de tweede dag gaf de voorzitter van de commissie een terugkoppeling van het oordeel. Vervolgens werd het oordeel van de commissie door de secretaris verwerkt in een beoordelingsrapport. Dit rapport werd door de commissie geaccordeerd en vervolgens voorgelegd aan het bestuur van de NVAO.

De opzet van de besluitvorming door de NVAO in de pilotfase was als volgt. Het oordeel 'vertrouwen' leidde in beginsel tot een goedkeuringsbesluit van de NVAO met een geldigheid van zes jaar (Nederland). De onder regie van de instelling uit te voeren opleidingsbeoordelingen zouden dan via het kader voor de beperkte opleidingsbeoordelingen plaats kunnen vinden. Het oordeel 'geen vertrouwen' leidde tot onthouding van goedkeuring voor een periode van minimaal drie jaar. Opleidingsbeoordelingen vinden plaats via het regime van de uitgebreide opleidingsbeoordelingen. Het oordeel 'conditioneel vertrouwen' leidde tot onthouding van goedkeuring maar bood de instelling de mogelijkheid om binnen maximaal twee jaar een herbeoordeling te vragen, waarbij de NVAO voorwaarden kon stellen aan de instelling. Bij deze herbeoordeling zou de auditcommissie zich vooral richten op de eerder geconstateerde tekortkomingen binnen de instelling.

2.3.2 Beperkte opleidingsbeoordeling

De beoordeling tijdens de beperkte opleidingsbeoordeling was gericht op een discussie met "peers" over de inhoud van de opleiding en kon zich beperken tot een drietal vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Hoe wil de opleiding haar doelstellingen realiseren?
3. Welke zijn de resultaten?

Deze drie vragen zijn vertaald in drie standaarden. Over deze drie standaarden gaf een beoordelingspanel een gemotiveerd oordeel op een vierpuntsschaal onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Vervolgens gaf dit panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, op dezelfde vierpuntsschaal.

De standaarden waren de volgende:

1. De doelstellingen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd in internationaal geaccepteerde beoogde eindkwalificaties (intended learning outcomes).
2. Programma, personeel en voorzieningen maken het voor studenten mogelijk om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.
3. Uit de afstudeerwerken en andere afsluitende vormen van toetsing blijkt dat de beoogde eindkwalificaties (learning outcomes) qua inhoud, niveau en oriëntatie worden gerealiseerd.

De opleiding presenteerde ten behoeve van de beoordeling door het panel een 'kritische reflectie' over de opleiding aan de hand van de standaarden uit het beoordelingskader. Het panel kreeg verder de beschikking over een domeinspecifieke vergelijking van de opleiding, het onderwijs- en examenreglement (OER), gedetailleerde gegevens over de inhoud van de opleiding en het betrokken personeel en over het rapport van de instellingsaudit. Het panel kreeg inzage in een representatieve steekproef van de toetsen van de laatste twee jaar (bijvoorbeeld tentamens, assessments, afstudeerwerken, portfolio's, stageverslagen et

cetera) en maakte daaruit een selectie voor zijn eigen beoordeling. Het panel kreeg tevens de beschikking over het laatste visitatierapport dat over de opleiding is verschenen en de verbetermaatregelen die de opleiding naar aanleiding van dat rapport heeft genomen.

Het panel sprak tijdens het locatiebezoek in elk geval met het opleidingsmanagement, de examencommissie, (indien wettelijk vereist) de opleidingscommissie, docenten, studenten, alumni en eventueel vertegenwoordigers van het beroepenveld.

Aan het einde van de tweede dag gaf de voorzitter van het panel een terugkoppeling van het oordeel. Vervolgens werd het oordeel van het panel door de secretaris verwerkt in een beoordelingsrapport.

De NVAO zou drie mogelijke besluiten kunnen nemen: geaccrediteerd (voor een periode van zes jaar in Nederland en acht jaar in Vlaanderen⁵), voorwaardelijk geaccrediteerd (voor een periode van maximaal drie jaar) en niet geaccrediteerd.

2.4 Externe legitimering

Bij de formulering van de kaders zijn de Europese richtlijnen voor de interne kwaliteitszorg van instellingen richtinggevend geweest. Deze zijn te vinden in hoofdstuk 2 van de 'Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area' ('European Standards and Guidelines'; ESG) van het Europese netwerk voor kwaliteitszorg-agentschappen, de European Association for Quality Assurance (ENQA). Dit document is in 2005 door de onderwijsministers in Bergen aangenomen. De NVAO heeft geconstateerd dat de eisen die in de notitie 'Focus op kwaliteit' gesteld worden aan de instellingsaudit uitstekend aansluiten op de ESG. De NVAO heeft de ESG vertaald en herschikt zodat de nadruk sterker is komen te liggen op kwaliteitsverbetering ('quality enhancement') in plaats van op kwaliteitszorg ('quality assurance') alleen.

Op grond van de uitgevoerde pilots is door de NVAO en de Inspectie onderzocht of de uitgangspunten uit 'Focus op kwaliteit' ook daadwerkelijk behaald kunnen worden met het nieuwe accreditatiestelsel.

2.5 Deelnemende instellingen

In totaal zijn negen Nederlandse en Vlaamse instellingen bij het pilottraject betrokken:

- Hanzehogeschool Groningen;
- HAS Den Bosch;
- Katholieke Hogeschool Leuven;
- Karel de Grote-Hogeschool;
- Radboud Universiteit Nijmegen;
- Saxion Hogescholen;
- Schoevers hogeschool;
- Technische Universiteit Delft
- Universiteit Gent.

De keuze voor deze instellingen zorgde voor een representatieve selectie waarbij zowel kleine monosectorale instellingen, grote multisectorale hogescholen, als (brede klassieke) universiteiten deel konden nemen aan de pilots.

⁵ Ook voor Vlaanderen wordt echter een termijn van zes jaar wenselijk geacht.

2.6 Voorbereiding van de pilots

Het eerste plenaire overleg tussen de pilotinstellingen en NVAO vond plaats op dinsdag 1 juli 2008 in Den Haag met de Nederlandse instellingen en op woensdag 2 juli 2008 te Brussel met de Vlaamse instellingen en VLIR/VLHORA. In september en oktober 2008 werden alle NVAO medewerkers die betrokken waren bij de pilots getraind door Lloyds in het gebruik van audit technieken aan de hand van een door Lloyds en NVAO samen ontworpen audit training. De NVAO heeft op grond van de ervaringen met deze trainingen voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor de (vice)voorzitters van de auditcommissies (21 oktober), voor de secretarissen van de auditcommissies (23 oktober), voor de studentleden van de auditcommissies (23 oktober), voor de voorzitters en secretarissen van de visitatiepanels van de beperkte opleidingsbeoordeling, alsmede voor de deelnemende instellingen aan de beperkte opleidingsbeoordeling (7 januari 2009).⁶

2.7 Pilots met de instellingsaudit

Na het eerste overleg met de deelnemende pilotinstellingen op 1 en 2 juli 2008 zijn de instellingen gestart met het schrijven van de kritische reflectie voor de instellingsaudit. De NVAO heeft gedurende de zomer de auditcommissies samengesteld die de audits zouden gaan uitvoeren.⁷ Op 8 oktober 2008 zond de NVAO het zogenaamde instellingsportret toe aan de betrokken instellingen en medio oktober leverden de eerste instellingen hun kritische reflectie bij de NVAO in. Het eerste bezoek van de auditcommissies aan de instellingen vond plaats op 28 oktober 2008 bij de Universiteit Gent en de Radboud Universiteit Nijmegen. Het laatste bezoek van een auditcommissie aan een instelling was op 19 december 2008 bij de HAS Den Bosch. Tijdens de bezoeken van de auditcommissies waren er waarnemers van de Inspectie, de NVAO en VLIR/VLHORA (in Vlaanderen) aanwezig met het oog op de evaluatie van de pilots.

Het merendeel van de rapporten (acht) van de instellingsaudit werd door de auditcommissies voor Kerst 2008 bij de NVAO ingeleverd en besproken door het dagelijks bestuur van de NVAO eind december 2008.

Op 3 februari 2009 organiseerde de NVAO een evaluatiebijeenkomst over de resultaten van de instellingsaudit met commissieleden en secretarissen van alle auditcommissies, alsmede de betrokken waarnemers vanuit de Inspectie, de NVAO, VLIR/VLHORA, vertegenwoordigers van de pilotinstellingen en vertegenwoordigers van de Nederlandse en Vlaamse ministeries van Onderwijs.⁸ Tijdens deze bijeenkomst werden de eerste bevindingen van de Inspectie gepresenteerd en werd ingegaan op de plus- en minpunten van de in de pilots gehanteerde aanpak voor de instellingsaudit vanuit het perspectief van de NVAO. Daarnaast werd er uitgebreid stilgestaan bij de opmerkingen, reacties en adviezen van alle betrokkenen.

⁶ Een overzicht met de gesprekspartners van de NVAO bij het schrijven van de accreditatiekaders voor de pilots is opgenomen als bijlage

⁷ De samenstelling van de auditcommissie is opgenomen als bijlage 1 bij dit rapport.

⁸ De lijst met deelnemers aan deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 3 bij dit rapport.

2.8 Pilots met de beperkte opleidingsbeoordeling

In het najaar van 2008 hebben de instellingen bepaald welke opleidingen zouden mee doen aan de pilot met de beperkte opleidingsbeoordeling. In totaal zijn elf opleidingen van Nederlandse en Vlaamse instellingen bij het pilottraject betrokken:

• master Bouwkunde	Universiteit Gent
• hbo-bachelor Dans	Hanzehogeschool
• hbo-bachelor Dier en Veehouderij	HAS Den Bosch
• hbo-bachelor Tuinbouw Akkerbouw	HAS Den Bosch
• hbo-bachelor International Business Language	Saxion Hogescholen
• hbo-bachelor PABO	Saxion Hogescholen
• professionele bachelor Toegepaste Informatica	Katholieke Hogeschool Leuven
• professionele bachelor Toegepaste Informatica	Karel de Grote-Hogeschool
• wo-bachelor Pedagogische wetenschappen	Radboud Universiteit Nijmegen
• wo-master Pedagogische wetenschappen	Radboud Universiteit Nijmegen
• wo-bachelor Werktuigbouwkunde	Technische Universiteit Delft

De instellingen hebben zelf voorstellen gedaan voor de samenstelling van de visitatiepanels (aan een evaluatieorgaan of VBI) of hebben zelf een visitatiepanel samengesteld. Alle instellingen hebben vervolgens de samenstelling van de panels voorgelegd aan de NVAO. De NVAO heeft uiteindelijk alle panels, met een aantal kanttekeningen, goedgekeurd. Tijdens de bezoeken van de visitatiepanels aan de opleidingen waren er waarnemers van de Inspectie, de NVAO en VLIR/VLHORA (in Vlaanderen) aanwezig met het oog op de evaluatie van de pilots. Het eerste bezoek aan een opleiding vond plaats 11 januari 2009, het laatste op 4 februari 2009. Alle visitatiepanels kregen de beschikking over de adviesrapporten die de auditcommissies hadden opgesteld naar aanleiding van de instellingsaudit. De betrokken instellingen leverden de rapporten over de beperkte opleidingsbeoordeling in bij de NVAO voor 1 maart 2009. De rapporten werden vervolgens besproken in het dagelijks bestuur van de NVAO. Op 10 maart 2009 vond een evaluatiebijeenkomst plaats bij de NVAO over de resultaten van de beperkte opleidingsbeoordeling met panelleden en secretarissen van de auditcommissies, alsmede de betrokken waarnemers vanuit de Inspectie, de NVAO, VLIR/VLHORA, VSNU, HBO-raad, PAEPON, ISO, LSVb, VVS, vertegenwoordigers van de pilotinstellingen en vertegenwoordigers van de Nederlandse en Vlaamse ministeries van Onderwijs.⁹ Tijdens deze bijeenkomst werden de eerste bevindingen van de Inspectie met betrekking tot de beperkte opleidingsbeoordeling gepresenteerd en werd ingegaan op de plus- en minpunten van de in de pilots gehanteerde aanpak vanuit het perspectief van de NVAO. Daarnaast werd er uitgebreid stilgestaan bij de opmerkingen, reacties en adviezen van alle betrokkenen.

2.9 Algemene evaluatie van de pilots

Op 10 maart werd met een beperkte groep van direct betrokkenen bij de audits en de beperkte opleidingsbeoordeling specifiek nagegaan op welke manier de administratieve belasting van het nieuwe accreditatiestel zo beperkt mogelijk gehouden kan worden.¹⁰ De NVAO heeft op grond hiervan in de kaders een beperkte lijst met verplichte bijlagen bij de

⁹ De lijst met deelnemers aan deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 4 bij dit rapport.

¹⁰ De lijst met deelnemers aan deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 5 bij dit rapport.

kritische reflectie opgenomen en aanwijzingen gegeven door de documenten die tijdens de locatiebezoeken ter inzage liggen.

Tot slot werd op 24 maart 2009 een grote afsluitende evaluatiebijeenkomst georganiseerd met de verantwoordelijke bestuurders uit de betrokken instellingen, alsmede een brede vertegenwoordiging van alle stakeholders en koepelorganisaties uit het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen.¹¹ De NVAO en de Inspectie presenteerden tijdens deze bijeenkomst hun bevindingen naar aanleiding van de ervaringen uit de pilots. De NVAO had tevens op dat moment reeds de conclusies uit de pilots vertaald in herziene accreditatiekaders voor het nieuwe accreditatiestelsel. Deze kaders werden de deelnemers tevoren toegezonden. Ze werden met instemming begroet door alle betrokkenen. Na afloop van de bijeenkomst op 24 maart werd iedereen nogmaals in de gelegenheid gesteld te reageren op de nieuwe voorstellen en heeft de NVAO de kaders verder aangepast. Vervolgens is op 6 en 10 april 2009 een afsluitend overleg geweest met de koepelorganisaties en vertegenwoordigers van studenten over de herziene kaders.¹²

2.10 Opzet van het evaluatierapport

De inhoud en de uitkomsten van de evaluatiebijeenkomsten alsmede de aanpassingen die de NVAO heeft gedaan aan de kaders zijn opgenomen in hoofdstuk 3 en 4 van dit rapport. Separaat zijn tevens de aldus herziene voorstellen voor een nieuw accreditatiestelsel voor Nederland en Vlaanderen toegevoegd. Hierna worden respectievelijk de evaluaties van de instellingsaudit en de beperkte opleidingsbeoordeling behandeld.

¹¹ De lijst met deelnemers aan deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 6 bij dit rapport.

¹² De lijst met deelnemers aan deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage 7 bij dit rapport.

3 Evaluatie van de instellingsaudit

De evaluatie van de instellingsaudit is gebaseerd op de analyse door de NVAO van de beoordelingsrapporten van de auditcommissies, op de evaluatie onder de verantwoordelijke procescoördinatoren van de NVAO en op de indrukken van de waarnemende algemene coördinatoren van de NVAO tijdens de pilots. Een en ander is gesynthetiseerd in een interne evaluatiebijeenkomst over de instellingsaudit en een externe evaluatiebijeenkomst waarbij vertegenwoordigers van de deelnemende instellingen en de auditcommissies aanwezig waren (in totaal 80 deelnemers).

De evaluatie wordt beschreven aan de hand van negen onderwerpen met positieve en negatieve opmerkingen, die steeds eerst in steekwoorden worden weergegeven. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de opmerkingen niet noodzakelijk uit elke individuele audit komen.

3.1 Tijdpad

POSITIEF:

- doorlooptijd kort.

NEGATIEF

- te weinig tijd tussen eerste en tweede bezoek.

Hoewel het voor de NVAO vooraf altijd volstrekt helder geweest is, dat de in de pilots gehanteerde tijdsplanning krap was, heeft dit de auditcommissies niet weerhouden om in hun rapporten over dit punt hier en daar een opmerking te maken. Een positief punt van het gehanteerde tijdpad is dat de doorlooptijd van de pilot kort kon zijn.

Een bezoek van drie dagen aan een middelgrote instelling lijkt voldoende. Vandaar dat in het bijgestelde kader een tijdsbesteding van twee tot vijf dagen voor het bezoek aan de instelling is opgenomen, waarbij bij kleine instellingen twee dagen voldoende zijn en bij grote instellingen vijf dagen noodzakelijk kunnen zijn.

Aangezien de NVAO zich realiseert dat er in een aantal gevallen te weinig tijd was tussen het eerste en tweede bezoek, is in het bijgestelde kader opgenomen dat er ten minste twee weken tussen eerste en tweede bezoek moeten zitten.

3.2 Beoordelingskader

POSITIEF:

- "openheid" van standaarden;
- beperkt aantal standaarden;
- "cyclisch karakter".

NEGATIEF:

- toelichting niet duidelijk genoeg;
- overlap tussen standaarden.

Door zowel de instellingen als de auditcommissies wordt de 'openheid' van de standaarden als een positief punt beschouwd. Hierdoor kunnen de instellingen hun eigen invulling en profilering geven. Ook het feit dat het kader uit een beperkt aantal standaarden (namelijk zes) bestaat wordt als positief gezien. Tot slot is positief dat het kader een cyclisch karakter heeft en de plan-do-check-act cyclus volgt.

De procescoördinatoren geven aan dat de status van de toelichtingen niet bij alle standaarden hetzelfde is. Soms geeft de toelichting uitleg, soms is het een uitbreiding van de standaard. Vooral de toelichting bij standaard 2 was niet duidelijk voor de commissieleden. Hier was te veel uitleg gewenst van de procescoördinator. In het aangepaste kader heeft de NVAO aan elke toelichting de status van uitleg gegeven te geven. Belangrijke informatie staat in de standaard zelf. Daarnaast is de overlap tussen de standaarden beperkt. Zo komt bijvoorbeeld de betrokkenheid van de 'stakeholders' bij nog maar bij één standaard aan de orde. Het aantal standaarden is teruggebracht tot vijf.

Commissies hadden soms moeite met het cyclische karakter van het kader. Hiermee wordt bedoeld dat een negatief oordeel over de eerste standaard logischerwijs tot negatieve oordelen op de volgende standaarden moest leiden. De NVAO is echter van mening dat het cyclische karakter van het kader goed aansluit bij de cyclische werking van interne kwaliteitszorg.

3.3 Commissies

POSITIEF:

- kwaliteit;
- interesse en commitment.

NEGATIEF:

- te weinig doorvragen/verificatie m.b.t. documenten;
- "ons kent ons".

De NVAO is positief over de kwaliteit, de interesse en de betrokkenheid van de commissieleden. Het betrof zowel personen met bestuurlijke ervaring als met ervaring op het gebied van auditen. Duidelijk is dat de Nederlands-Vlaamse hoger onderwijs gemeenschap klein is. De gesprekken hadden soms een 'ons kent ons'-karakter. Punt van aandacht is dat de commissies soms te weinig doorvroegen. Ook de verificatie van bevindingen in documenten had soms beter gekund.

In sommige commissies werd voorgesteld dat de procescoördinator een selecterende documentanalyse voorafgaand of tijdens het locatiebezoek zou uitvoeren. Aangegeven is toen dat dit niet gewenst is en dat de documentbestudering een taak voor de commissie is. De NVAO kan niet treden in het onafhankelijke oordeel van de auditcommissie, door sommige documenten wel of niet op te nemen in de selectie voor de auditcommissie.

De NVAO is voornemens om een pool van commissieleden samen te stellen. De NVAO zal het doorvragen en de verificatie in documenten opnemen in een training voor deze pool van commissieleden.

3.4 Instellingsportret

POSITIEF:

- overzichtelijke weergave NVAO-oordelen;
- info over side letters.

NEGATIEF:

- informatie niet nodig voor panels, overbodig;
- (nog) niet betrouwbaar.

Het instellingsportret bevat een overzichtelijke weergave van de NVAO-oordelen en informatie over side letters die de NVAO aan de desbetreffende instelling heeft gestuurd. Een aantal commissies stelde het nut van het instellingsportret ter discussie. Tevens gaven zij aan dat een check op volledigheid en juistheid gegevens NVAO noodzakelijk is. De NVAO heeft gemeend dat de term instellingsportret verwarring heeft veroorzaakt. Commissieleden hadden verwacht kengetallen over de instelling aan te treffen, terwijl deze juist opgenomen moeten worden in de kritische reflectie. De NVAO heeft derhalve in het aangepaste kader de term instellingsportret vervangen door de term accreditatieportret.

3.5 Kritische reflectie

POSITIEF:

- integraal document;
- goed basisdocument voor instelling en commissie.

NEGATIEF:

- weinig kritisch
- management-info ontbreekt nogal eens;
- onduidelijkheid over aantal en vorm van de "verplichte" bijlagen.

Een positief element van de kritische reflectie is dat het een integraal document betreft waarin alle benodigde informatie over de instelling op een overzichtelijke manier kan worden weergegeven. Het is niet alleen een goed document voor de instelling om zichzelf tegen het licht te houden, maar ook voor de auditcommissie als opstap voor de gesprekken en als basis voor de beoordeling.

Een aantal commissies merkte op dat de kritische reflectie niet erg kritisch was. Sommige instellingen hadden moeite om het format (de standaarden) te volgen. Een aantal instellingen heeft verzuimd de kengetallen op te nemen in de kritische reflectie. Veel onduidelijkheid was er over het aantal en vorm van de bijlagen. Commissieleden klaagden over de grote hoeveelheid documenten die zij op hun bordje kregen.

Bijgevolg heeft de NVAO in de aangepaste kaders opgenomen dat in de kritische reflectie de sterke en zwakke punten van de instelling opgenomen moeten worden. Tevens is er in de kaders een beperkt lijstje opgenomen met verplichte informatie voor de auditcommissie. De NVAO zal blijven benadrukken dat de instelling zich moet beperken in het aanleveren van bijlagen.

3.6 Eerste bezoek

POSITIEF:

- "openheid";
- goede eerste indruk.

NEGATIEF:

- gesprekspartners te veel "uitgezocht" door instelling;
- te veel info;
- te weinig tijd voor bepalen audit trails;
- rol procescoördinator niet altijd duidelijk.

De eerste bezoeken kenmerkten zich door een grote 'openheid'. De commissies stelden vragen om de indruk die zij hadden op grond van de kritische reflectie aan te vullen. Over het algemeen kan gesteld worden dat de indruk die tijdens het eerste bezoek was verkregen representatief kan worden genoemd.

Sommige commissies hebben zich beklagd over het feit dat de gesprekspartners te veel 'uitgezocht' waren door de instelling. Tijdens het eerste bezoek was er vaak te veel informatie voorhanden voor de commissie om goed te kunnen bestuderen.

Aan het einde van het eerste bezoek moest de commissie aangeven welke audit trails zij tijdens het tweede bezoek wilde gaan uitvoeren. Sommige commissies hadden te weinig tijd om de audit trails (de steekproeven ten aanzien van de kwaliteitszorg op opleidingsniveau) te bepalen. Ook was de rol van de procescoördinator niet altijd duidelijk.

De NVAO zal in de training van de voorzitters, auditdeskundigen, secretarissen en de procescoördinatoren expliciet aandacht besteden aan het bepalen van audit trails, de communicatie over de benodigde informatie, de samenstelling van de delegaties door de instelling en hoe daar mee om te gaan en de rolverdeling binnen het panel.

3.7 Tweede bezoek

POSITIEF:

- Informatief;
- noodzakelijke verdieping.

NEGATIEF:

- audit trails niet allemaal succesvol;
- aantal en type audit trails: hoeveel gewenst t.b.v. goede extrapolatie naar de instelling als geheel?

Positief punt bij het tweede bezoek, waarin de audit trails plaats vonden, was de informatieve waarde en dan vooral de noodzakelijke verdieping ten opzichte van het eerste bezoek. Soms leverde de extrapolatie van faculteit naar instelling problemen of vragen op voor de commissies. Zij vroegen zich af hoeveel audit trails noodzakelijk zouden zijn om veilig te kunnen zeggen dat een bepaald beleidsthema of onderdeel van de interne kwaliteitszorg op de hele instelling werkt en leeft. Commissies gaven aan dat het handig zou kunnen zijn indien zij zouden kunnen terugvallen op een aantal standaard trails, bijvoorbeeld met betrekking tot personeel en voorzieningen. Dergelijke 'standaard trails' zouden dan als voorbeeld kunnen dienen van een mogelijke aanpak van trails (ook op

andere terreinen) en kunnen helpen in het verduidelijken voor en focussen van de commissie. Uit de audits blijkt tevens dat niet iedere audit trail even succesvol is. Het ligt voor de hand om nu en in de toekomst nader te bepalen welke audit trails over het algemeen bruikbare informatie opleveren. Zo leveren audit trails waarin de planning en control cyclus tussen centrale en decentrale eenheden wordt gezien bruikbare informatie op. De NVAO zal in kaart brengen welke trails goed te gebruiken zijn. Belangrijk bij het uitvoeren van een audit trail is dat een commissie er voortdurend op attent moet zijn zich niet te veel in de opleiding 'an sich' te verdiepen. Aan de ene kant zijn er duidelijke aanwijzingen van de commissie nodig over wat aangeleverd moet worden, maar aan de andere kant is het noodzakelijk dat de instelling beschikt over een goed informatiesysteem. In de aangepaste kaders is opgenomen dat de commissie bepaalt welke audit trails uitgevoerd moeten worden, maar dat zij hierover goed overleg voert met de instelling, zodat de instelling de commissie gemotiveerd kan wijzen op minder gelukkig gekozen trails. Tevens zal de NVAO in de training van de voorzitters, auditdeskundigen, secretarissen en de procescoördinatoren aandacht besteden aan het op een zo concreet mogelijke manier opvragen van documenten.

3.8 Oordelen

POSITIEF:

- driepuntsschaal werkbaar;

NEGATIEF:

- begrip "vertrouwen" is niet goed;
- hoe ver gaat "in control"?
- consistentie in oordelen.

Over het algemeen beschouwen de commissies en de procescoördinatoren een driepuntsschaal als werkbaar. De term vertrouwen wekt echter verwarring. Vertrouwen is een emotioneel geladen woord dat betekent dat je gelooft in wat er op dat moment (nog) niet is. Bij sommige instellingen hebben de commissies vertrouwen dan ook geïnterpreteerd als 'vertrouwen dat het wel goed komt'. De NVAO heeft derhalve in het aangepaste kader een andere, meer objectieve, terminologie gebruikt bij de beoordelingsschaal. Tevens heeft de NVAO gemeend dat het het stelsel ten goede zou komen wanneer instellingen die hun kwaliteitszorg nog niet volledig op orde hebben ook in aanmerking zouden komen voor beperkte opleidingsbeoordelingen. Dit vergroot de transparantie in het stelsel. Commissies zullen als de consequenties minder zwaar, zijn eerder geneigd zijn om duidelijke voorwaarden te verbinden aan een oordeel.

Een andere vraag die naar voren kwam bij de instellingen en de auditcommissies is 'hoe ver gaat "in control"?' Sommige instellingen hebben deze term bijvoorbeeld opgevat als controle. Als antwoord heeft de NVAO in het aangepaste kader een andere formulering gezocht voor de term 'in control'.

Een belangrijke vraag is de volgende:

'Welke kwaliteitsborgingen kan de NVAO inbouwen in het proces van de instellingsaudit om te voorkomen dat er verschillende eindoordelen ontstaan bij gelijksoortige situaties in verschillende instellingen?'

De NVAO heeft hiervoor een cluster van maatregelen getroffen:

1. De beoordelingsschaal is aangepast. Er is een ander begrip voor vertrouwen gezocht (uitgewerkt in voldoet wel, niet of ten dele aan de standaard).
2. Het beoordelingskader is aangepast. De standaarden zijn in een aantal gevallen scherper geformuleerd, sommige zijn samengevoegd en de status en de inhoud van van de toelichtingen is gelijk getrokken.
3. Tevens is er om de oordelen verder te verduidelijken expliciet de mogelijkheid geschapen van een gesprek door het NVAO-bestuur met de commissie na afloop van iedere instellingsaudit.
4. In de scholing van de voorzitters, auditdeskundigen, secretarissen en procescoördinatoren zal het uitwisselen van oordelen en de consistentie ertussen een belangrijk aandachtspunt zijn.
5. In haar interne werkwijze zal de NVAO ieder rapport voordat het definitief wordt gemaakt door de auditcommissie laten lezen door een beleidsmedewerker die niet bij de instellingsaudit betrokken is. Na lezing van de rapporten uit de pilot is namelijk wel heel duidelijk geworden dat er waarschijnlijk veel impliciete argumentatie in de rapporten aanwezig is, waardoor de onderbouwing op het oog soms rammelt. Alle direct betrokken hebben immers teveel voorkennis om het rapport met voldoende distantie te bekijken. Het toepassen van een dergelijke procedure kan voorkomen dat het bestuur van de NVAO wordt geconfronteerd met slecht of onvoldoende beargumenteerde rapporten. Het is niet de bedoeling dat de tweede lezer zich mengt in de oordeelsvorming van de commissie.

3.9 Rapport

POSITIEF:

- beknopt algemeen oordeel;
- beperkte omvang.

NEGATIEF:

- verschillende invulling;
- kan tot meningsverschillen leiden tussen panel en instelling.

Vooraf de beperkte algemene samenvattende oordelen maakten de adviesrapporten inzichtelijk. Deze kunnen ook naar de samenleving een beknopte verantwoording geven van de kwaliteitszorg aan de desbetreffende instelling. De rapporten waren overigens ook in het algemeen van redelijk beperkte omvang.

Lastiger was dat ze op onderdelen een verschillende invulling hadden gekregen van de verschillende auditcommissies. Dit werd mede veroorzaakt door de onduidelijkheid van het beoordelingskader. In een aantal rapporten kwamen onderwerpen bij verschillende standaarden terug. Dit kan noodzakelijk zijn als het onderwerp met een andere invalshoek bekeken wordt, maar de conclusie bij een aantal rapporten is ook dat de secretarissen moeite hadden met het op de juiste plek zetten van de informatie. Bij een goede oordeelsvorming zou de commissie aan moeten geven welke elementen bij het oordeel moeten worden betrokken, zowel de positieve als de negatieve. Een aanknopingspunt hiervoor ligt ook bij de kritische reflectie van de instelling. Als daar de standaarden op een juiste manier behandeld worden maakt dit het beoordelingsproces voor de commissie makkelijker. Dit punt zal in de training van commissieleden en procescoördinator worden opgepakt.

Tot slot werd in de pilots duidelijk dat het adviesrapport tot meningsverschillen kan leiden tussen de auditcommissie en de instelling. De NVAO voorziet derhalve in het aangepaste kader in een procedure van hoor en wederhoor.

3.10 Conclusie

In het algemeen kan gesteld worden dat de instellingsaudits een kwaliteitsimpuls hebben gegeven aan de kwaliteitszorg van de betrokken instellingen. Het is goed te benadrukken dat een aantal instellingen aanvankelijk sceptisch tegenover het concept van de instellingsaudit stond, maar dat die scepsis bij deze instellingen gaande de rit goeddeels omgeslagen is in enthousiasme. Een aantal bestuurders van instellingen heeft zich (zeer) positief over de audit uitgelaten. Audit en kader worden nu ervaren als een ondersteuning voor het besturen van de instelling. Tijdens de audit bleek ook dat de commissieleden zaken leerden die men niet eerder zo gezien had en waarmee men zijn voordeel kan doen in de eigen werkomgeving.

Het instrument instellingsaudit wordt vanuit de NVAO gezien als werkbaar. Wel heeft de NVAO naar aanleiding van de pilots het beoordelingskader aangepast. Begrippen zijn verhelderd of veranderd. Zo is de term 'in control' verlaten en is duidelijk gemaakt dat het object van de instellingsaudit audits de kwaliteitszorg in brede zin is, startend bij de visie van een instelling over de geambieerde kwaliteit van haar opleidingen. De NVAO heeft tevens een cluster van maatregelen getroffen om de garanties voor de consistentie in de oordelen te vergroten. Er wordt bijvoorbeeld een pool opgezet van commissieleden en de procescoördinatoren van de NVAO worden getraind.

Tot slot meent de NVAO dat ook wanneer de kwaliteitszorg van een instelling nog niet volledig voldoet aan de norm, het mogelijk zou moeten zijn om beperkte opleidingsbeoordelingen uit te voeren.

4 Evaluatie van de beperkte opleidingsbeoordeling

4.1 Inleiding

De evaluatie van de beperkte opleidingsbeoordeling is gebaseerd op de analyse door de NVAO van de beoordelingsrapporten van de visitatiepanels, op de evaluatie onder de verantwoordelijke procescoördinatoren van de NVAO en op de indrukken van de waarnemende algemene coördinatoren van de NVAO tijdens de pilots. Een en ander is gesynthetiseerd in een interne evaluatiebijeenkomst over de beperkte opleidingsbeoordeling en een externe evaluatiebijeenkomst waarbij vertegenwoordigers van de deelnemende opleidingen, instellingen en de auditcommissies aanwezig waren.¹³ Vervolgens is het beoordelingskader aangepast en schriftelijk voorgelegd aan de deelnemers uit de pilots. Algemeen oordeel was dat het kader verbeterd was, maar dat er op een aantal punten nog verdere verbeteringen konden worden bereikt. Het bijgevoegde kader is verder aangepast op basis van de deze opmerkingen.

De evaluatie wordt beschreven aan de hand van zes onderwerpen met positieve en negatieve opmerkingen, die steeds eerst in steekwoorden worden weergegeven. Hierbij dient te worden opgemerkt dat deze niet noodzakelijk uit elke individuele beperkte opleidingsbeoordeling komen.

4.2 Kritische reflectie

POSITIEF:

- nuttig als informatiebron voor het panel.

NEGATIEF:

- opgesteld volgens het huidige kader en dus niet beperkt;
- niet kritisch genoeg;
- gevaar van te grote administratieve belasting (te veel bijlagen);
- soms niet leesbaar als zelfstandig document.

Het schrijven van de kritische reflectie die als uitgangspunt dient voor de beoordeling in het kader van de accreditatie van een opleiding werd door de opleidingen zelf als een nuttige en zinvolle exercitie ervaren. De kritische reflectie was ook nuttig als informatiebron voor het panel. Het bleek echter voor een groot deel van de opleidingen moeilijk los te komen van de beoordelingscriteria uit het vigerende accreditatiekader. Dit had tot resultaat dat voor deze opleidingen de kritische reflectie veelal nog de uitgebreide opzet volgde van de huidige zelfstudies. Deze opleidingen ervoeren dan ook weinig verschil tussen het oude kader van 22 facetten en het nieuwe dat maar uit drie vragen bestaat. In een aantal gevallen had dit ook nog eens te maken met het feit dat de deelnemende opleidingen de pilot gebruikten als voorbereiding op een accreditatieaanvraag. Andere deelnemers aan de pilots bouwden aan de andere kant weer voort op de oude zelfevaluatie die ze recent hadden geschreven in het kader van de huidige accreditatiewetgeving. De conclusie moet echter wel zijn dat zonder een uitgebreide toelichting op het beperkte karakter van het nieuwe kader voor de beperkte

¹³ Zie bijlage 4.

opleidingsbeoordeling, opleidingen geneigd zijn de zekerheden van het oude systeem op te zoeken. De onzekerheid bij een aantal opleidingen over de hoeveelheid benodigde bewijzen mondde soms uit in rapporten die voorzien waren van meer dan 80 bijlagen.

Een ander punt van zorg was de soms weinig kritische opzet van de kritische zelfreflectie. Een analyse van de sterke en zwakke punten van de opleiding, alsmede van kansen en bedreigingen ontbrak nog te vaak.

Er was tevens bij een aantal opleidingen onduidelijkheid over kengetallen zoals staf/studentratio's en rendementen, die opgenomen moesten worden in de kritische reflectie. De panelleden en de opleidingen waardeerden het positief dat er geen oordeel sec meer gegeven hoefde te worden over de cijfers op zich. In de nieuwe systematiek zijn deze gegevens vooraleerst een handvat voor de panels in het gesprek met de opleiding. Dit betekent dus nadrukkelijk niet dat deze gegevens niet meer van belang zijn, zoals een beperkt aantal opleidingen wel dacht.

Veel onduidelijkheid was er over het aantal en vorm van de bijlagen. Commissieleden klaagden over de grote hoeveelheid documenten die zij op hun bordje kregen. Bijgevolg heeft de NVAO in de aangepaste kaders opgenomen dat in de kritische reflectie een sterkte-zwakke analyse opgenomen moet worden. Tevens is er in de kaders een beperkt lijstje opgenomen met verplichte informatie voor de auditcommissie. De NVAO zal blijven benadrukken dat de instelling zich moet beperken in het aanleveren van bijlagen. De kengetallen van de opleiding maken uitdrukkelijk deel uit van de gegevens die een opleiding moet leveren in het kader van de beperkte opleidingsbeoordeling.

4.3 Beoordelingskader

POSITIEF:

- samenhang tussen programma en personeel kan tot uitdrukking komen in de beoordeling.
- standaard 3 geeft zicht op de behaalde resultaten;
- bij standaard 3 geen oordelen over kengetallen.

NEGATIEF:

- standaard 2 is te veel een 'container' standaard;
- standaard 2 is soms door opleiding en panel geoperationaliseerd aan de hand van 'facetten' zoals in het huidige kader;
- verschil in operationalisatie is een gevaar voor de consistentie van de beoordeling.
- onduidelijk wat met afstudeerwerken bedoeld wordt;
- belang van werkveld- en alumnionderzoek bij standaard 3 onderbelicht;
- standaard 3 sluit niet aan bij het Nederlandse wetsvoorstel voor wat betreft toetsing.

Er was weinig commentaar op de standaarden van de opleidingsbeoordeling. De standaarden werden als een logisch geheel ervaren en een nuttige manier om de eigen opleiding te evalueren. Positief werd de aangebrachte samenhang tussen personeel en programma ervaren. Aan de andere kant vonden sommige panels het nog lastig om deze samenhang ook tot uitdrukking te brengen in een gewogen oordeel bij de betreffende standaard 2. Standaard 2 werd dan ook teveel als een container standaard ervaren en de verschil in operationalisatie van die standaard zijn ook een gevaar voor de consistentie in de

beoordeling. De NVAO heeft daarom de standaard aangepast en meer structuur aangebracht in de toelichting.

Op grond van de rapporten kan geconcludeerd worden dat standaard 3 een goed zicht biedt op de behaalde resultaten. Het belang van werkveld- en alumni-onderzoek bleek echter wat onderbelicht. De standaard sloot daarnaast inmiddels niet meer aan bij het Nederlandse wetsvoorstel daar waar het de toetsing betrof. Toetsing dient op grond van dit wetsvoorstel een zwaarder belang te krijgen dan tot nog toe. De NVAO heeft daarom de standaard in die zin aangepast. Ook was onduidelijk wat met afstudeerwerken werd bedoeld, deze onduidelijkheid is tevens weggenomen.

4.4 Visitatiebezoek

POSITIEF:

- focus op onderwerpen die de interesse van de opleiding en het panel hebben;
- panel en opleiding zijn 'verlost' van kwaliteitszorg.

NEGATIEF:

- bezoek soms te procesmatig ingestoken.
- voorzitter panel soms geen peer: kan een gesprek over de inhoud van de opleiding bemoeilijken;
- weinig internationaal samengestelde panels.

De NVAO is positief over de kwaliteit, de interesse en de betrokkenheid van de commissieleden. Het gesprek was gericht op onderwerpen die de interesse van de opleiding en het panel hadden. Panelleden en vertegenwoordigers van de opleidingen hadden duidelijk het gevoel 'verlost' te zijn van onderwerpen als 'kwaliteitszorg' en andere meer beleids- en procesmatige onderwerpen.

Twee Nederlandse opleidingen hadden er voor gekozen geen VBI in te schakelen voor de beoordeling. De overige deelnemers aan de pilot maakten gebruik van een VBI (Nederland) of het betreffende evaluatieorgaan (Vlaanderen). De opleidingen die geen gebruik maakten van een dergelijk evaluatiebureau vonden de praktische organisatie van de visitatie een tijdrovende exercitie. De voorbereiding van de bezoeken door de VBI, de externe secretaris of het evaluatieorgaan werd als positief ervaren door de panelleden en nam hen veel werk uit handen. De NVAO heeft geconstateerd dat de goede voorbereiding door deze partijen soms te veel de focus van het panel al vooraf bepaalde en soms een te procesmatige insteek tot gevolg had. Dit laatste werd mede in de hand gewerkt doordat bij een aantal panels de voorzitter geen inhoudsdeskundige was.

Over het algemeen waren de bezoeken geconcentreerd in één dag, hoewel een enkele beoordeling uitgesmeerd werd over drie dagen. Bij de beoordelingen die op één dag plaats vonden was er soms te weinig tijd om de scripties goed te beoordelen.

De NVAO heeft gezien bovenstaande observaties de regels in het kader op een aantal punten verduidelijkt en aangescherpt. De NVAO is van mening dat de afstudeerwerken altijd tevoren aan de panelleden ter beschikking moeten worden gesteld zodat die zich voorafgaand aan het bezoek een beeld hebben kunnen vormen van het niveau van de afgestudeerden. Daarnaast is vastgesteld dat het bezoek aan een opleiding alleen in één dag kan plaats vinden indien het panel voorafgaand aan die dag een halve dag uittrekt voor

een voorbereidende vergadering. Ook de eisen aan de panelsamenstelling zijn aangescherpt zodat er nu minimaal twee leden met inhoudelijke deskundigheid in het panel dienen te zijn vertegenwoordigd waarvan er ook minstens een ervaring heeft met het geven van onderwijs op het betreffende niveau, zodat het gesprek ook echt over de inhoud van de opleiding kan gaan. De NVAO stelt daarnaast voor om de externe secretarissen te trainen en te certificeren mede ten behoeve van de beperking van de accreditatielast.

4.5 Rapport

POSITIEF:

- samenvattend oordeel over de opleiding;
- minder redundant dan veel huidige rapporten;
- compleet beeld van de opleiding;
- refereren aan oordeel en aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie;
- informatie uit de instellingsaudit gebruikt door het panel.

NEGATIEF:

- nog te veel geënt op het huidige stelsel;
- geen informatie over aantallen bestudeerde afsluitende toetsen (wel voldoende bestudeerd?);
- soms geen goede onderbouwing van het eindoordeel;
- is eindoordeel 'goed' wel mogelijk als het oordeel op standaard 3 'voldoende' is?

De rapporten uit de beperkte opleidingsbeoordeling zijn een duidelijke vooruitgang ten opzichte van de huidige rapporten in het kader van de accreditatie. De rapporten bieden een samenvattend oordeel over de kwaliteit van de opleiding, bevatten veel minder redundante informatie en refereren altijd aan het oordeel van de vorige visitatiecommissie. De rapporten geven daarmee een duidelijker beeld van de kwaliteit van de opleiding en zijn beter toegankelijk voor een breed publiek, zoals studenten en andere belanghebbenden. Zoals echter ook al werd opgemerkt onder paragraaf 4.2 waar de kritische reflectie beschreven werd, was een aantal rapporten nog teveel geënt op het huidige accreditatiekader. Ook vonden sommige panels het nog lastig los te komen van de huidige beoordelingssystematiek en neigden er toe om de drie beperkte standaarden weer te vertalen in de bekende 21 facetten.

De onderbouwing van de oordelen liet soms te wensen over. Het onderscheid tussen het oordeel 'voldoende' en het oordeel 'goed' werd niet altijd helder gemotiveerd. Soms ontbrak ook informatie over de (aantallen) bestudeerde (afsluitende) toetsen, waarop toch een belangrijk onderdeel van de motivering gebaseerd dient te zijn.

Naar aanleiding van de rapportage stelt zich tevens de vraag of bijvoorbeeld een eindoordeel 'goed' mogelijk is als het oordeel bij standaard 3 'voldoende' is, en tevens of als het eindoordeel bij deze standaard 'onvoldoende' is er dan nog een 'voldoende' oordeel over de opleiding als geheel mogelijk is. De NVAO heeft daarom nadere aanwijzingen gegeven voor de weging van de standaarden in het rapport van het visitatiepanels. Tevens zullen de secretarissen door de NVAO getraind en gecertificeerd worden. De weging van de oordelen zal een belangrijk onderdeel uitmaken van de training.

De NVAO heeft gezien dat de panels waar nodig de resultaten van de instellingsaudit betrokken bij hun oordeelsvorming.

4.6 Aanbevelingen in de rapporten

POSITIEF:

- gaan over de inhoud van de opleiding;
- brengen verbeterfunctie in beeld;
- vergroten de transparantie.

NEGATIEF:

- geen

De NVAO is uitermate positief over de aanbevelingen die de visitatiepanels hadden opgenomen in hun rapporten. De aanbevelingen gaan over de inhoud van de opleiding, ze brengen de verbeterfunctie in beeld en ze vergroten de transparantie.

Om er voor te zorgen dat aanbevelingen een integraal onderdeel blijven van de openbare rapportages in het nieuwe stelsel benadrukt de NVAO dat zij rapporten uit de beperkte opleidingsbeoordeling marginaal zal toetsen en de aanbevelingen niet in haar oordeel zal betrekken. De NVAO onderstreept het belang van de aanbevelingen.

4.7 Internationale acceptatie van het stelsel

POSITIEF:

- tekenen van onafhankelijkheidsverklaringen door het panel;
- namen en onafhankelijkheidsverklaringen opgenomen in rapport en NVAO-besluit.

NEGATIEF:

- internationale legitimatie van het stelsel in geding;

In het nieuwe stelsel mogen in Nederland de instellingen zelf het panel samenstellen dat de opleiding gaat beoordelen. De NVAO moet dit panel wel vooraf goedkeuren. In het nieuwe kader is een groot aantal maatregelen opgenomen om de onafhankelijkheid van deze panels te kunnen garanderen. Panelleden tekenen onafhankelijkheidsverklaringen voorafgaand aan en na afloop van het bezoek, deze verklaringen worden samen met het visitatierapport gepubliceerd op de website van de NVAO. Tevens tekenen panelleden in de toekomst een door de NVAO opgestelde gedragscode die eveneens openbaar is. Er bestaat echter nog geen duidelijkheid of de panelsamenstelling op deze manier in internationaal verband de toets der kritiek kan doorstaan. Als de internationale legitimatie van het stelsel werkelijk in het geding is vraagt de NVAO het Nederlandse ministerie van OCW hierover advies in te winnen bij ENQA.

4.8 Conclusies

Het kader voor de beperkte opleidingsbeoordeling wordt vanuit de NVAO gezien als werkbaar. Het wordt door de opleidingen en door de beoordelingspanels gezien als een mentale verlichting ten opzichte van het vorige kader. Wel heeft de NVAO naar aanleiding van de pilots het beoordelingskader aangepast. Begrippen zijn verhelderd of veranderd. Zo zijn standaard 2 en 3 aangepast en aangescherpt. De NVAO heeft tevens een cluster van

maatregelen getroffen om te bevorderen dat de administratieve lasten daadwerkelijk verder verminderen. Er is bijvoorbeeld een verplichte training en certificering van de externe secretarissen opgenomen in het kader. Er is in het aangescherpte kader tevens meer aandacht voor de bewijsvoering (documentbestudering) door de panels.

5 Bijlagen

1. Samenstelling auditcommissies

Universiteit Gent

Voorzitter	Prof. dr. G. Vergauwen
Vice-voorzitter	Prof. dr. H. Martens
Lid	Dr. J.G.F. Veldhuis
Lid	Prof. dr. F. Bostyn
Student-lid	J. Vincken
Secretaris	Mw. drs. R.A.H. de Jong
Procescoördinatoren	Mw. Lic. A. Detant Drs. N. Pronk

Hanzehogeschool Groningen

Voorzitter	Prof. dr. F. Leijnse
Vice- voorzitter	Prof. dr. T. van Haften
Lid	Prof. dr. B. Hoogewijs
Lid	Drs. R.D. Bennink
Student-lid	P. J. de Vries
Secretaris	Drs. E. van der Spek
Procescoördinatoren	Lic. R. Belmans Mw. Lic. J. Baeyens

HAS Den Bosch

Voorzitter	Prof. dr. C. P. Veerman
Vice- voorzitter	Prof. dr. C.M. Karssen
Lid	Ir. M. Vaes
Lid	Drs. F.J.M. Wamelink
Student-lid	R. Bolte
Secretaris	Drs. W.J.J.C. Vercouteren RC
Procescoördinator	Drs. F. Mulder

Saxion Hogescholen

Voorzitter	Prof. dr. T. Sminia
Vice- voorzitter	Mw. drs. J. Mulder
Lid	Lic. L. Van de Velde
Lid	Ir. R.S. Kloosterman
Student-lid	R. Koldenhof
Secretaris	Drs. K.A.Y. Hover
Procescoördinatoren	Drs. J.W. Meijer Mw. drs. B. Uijl

nederlands- vlaamse accreditatie organisatie

Katholieke Hogeschool Leuven

Voorzitter	Lic. G. Monard
Vice voorzitter	Drs. H.A.P. de Greef
Lid	Mw. Lic. M. Van Nuland
Lid	Dr. R. Hulpia
Student-lid	Mw. J. De Fraeye
Secretaris	Mr. dr. Th. L. Bellekom
Procescoördinatoren	Lic. H. Baeyens Mw. Lic. A. Van Neygen

Karel de Grote-Hogeschool

Voorzitter	Prof. dr. ir. P. De Wilde
Lid	Mw. Lic. M. Sas
Lid	Drs. N. Verbraak
Lid	P. Garré
Student-lid	F. Vanhemelryck
Secretaris	Mw. drs. L. van Loosbroek
Procescoördinator	Mw. Lic. N. Van San Mw. ir. L. van Bruggen

Radboud Universiteit

Voorzitter	Prof. dr. D.D. Breimer
Vice- voorzitter	Prof. dr. D.F.J. Bosscher
Lid	Prof. dr. F. Lammertyn
Lid	Drs. L.S. van der Veen
Student-lid	Mw. J.W. Krämer
Secretaris	Drs. C. de Both
Procescoördinator	Mw. drs. Adèle Meijer

Technische Universiteit Delft

Voorzitter	Prof. dr. C. A.M. Mouwen
Vice-voorzitter	Prof. dr. A. C. Nieuwenhuijzen Kruseman
Lid	Prof. dr. J. Cornelis
Lid	Dr. E.V. Schalkwijk
Student-lid	T. Ziehmer
Secretaris	Drs. T. Kleene
Procescoördinatoren	Drs. E. Lansink Mw. drs. M. Wera

Schoevers

Voorzitter	Mw. drs. J.E. van Popta- Kwant
Vice-voorzitter	Mw. dr. M.S. Leloux
Lid	Mw. drs. J. Leniere
Student-lid	S.P.B. Stijnen
Secretaris	Drs. K. van de Meent
Procescoördinator	Drs. H. Ponds

2. Overzicht gesprekspartners ten behoeve van ontwikkeling accreditatiekaders

Seminar Institutional Audits 30 en 31 januari 2008

OAQ (Zwitserland)

Rolf Heusser
Stephanie Maurer

NOKUT (Noorwegen)

Jon Haakstad
Anne Karine Sørsgård

ÖAR (Oostenrijk)

Hannelore Weck
Elisabeth Fiorioli

QAA (Engeland)

Nick Harris

Akkreditierungsrat (Duitsland)

Achim Hopbach

Vertegenwoordigers van de Nederlandse en Vlaamse overheid

Dirk Van Damme (kabinet van de Vlaamse minister Onderwijs)
Tony Keuleers (Vlaamse administratie Onderwijs)
Frans de Zwaan (Ministerie van OCW)
Karin van der Wansem (Ministerie van OCW)
Noël Vercruyse (Vlaamse administratie Onderwijs) (enkel 31 januari)
Jo van Ham (OCW) (enkel 31 januari-15u30)
Martin Soeters (OCW) (enkel 31 januari-15u30)

Alleen aanwezig op 31 januari 2008:

Vlaamse Interuniversitaire Raad VLIR

Anne-Marie De Jonghe
Joke Denekens
Ludo Melis

Vlaamse Hogescholenraad VLHORA

Christiane Vanvinckenroye
Sofie Landuyt
Ann Verreth

Vereniging van Universiteiten VSNU

Sijbolt Noorda
Hans de Jonge

Vereniging van Hogescholen HBO-raad

Erwin van Braam

Platform van Aangewezen / Erkende Particuliere Onderwijsinstellingen In Nederland PAEPON

Anna Bakker

Visiterende en Beoordelende Instanties

Paul Esveld (CERTIKED)

Frank Hendriks (Hobéon)

Hans Stoltenborg (Hobéon)

Roelien van Empel (NQA)

Nel Göbel (NQA)

Luuk van der Veen (NQA)

Roel Bennink (QANU)

Chris Peels (QANU)

Frank Wamelink (QANU)

Landelijke Studentenvakbond LSVb

János Betkó

Interstedelijk Studenten Overleg ISO

Bastiaan Verweij

Fabienne Hendricks

Vlaamse Vereniging van Studenten VVS

Gertie De Fraeye

Korneel Warlop

Vorbereidende gesprekken eerste maanden 2008

11 februari 2008 VBI Hobéon

Wienke Blomen

18 februari 2008 VBI NQA

Nel Göbel

18 maart 2008 Hogeschool voor de Kunsten Amsterdam

Olchert Brouwer

1 april 2008 Saxion Hogescholen

Paul Nieuwenhuis

7 april 2008 Avans Hogeschool

Frans van Kalmthout

8 april 2008 Universiteit Leiden

Ton van Haaften

15 mei 2008 Hogeschool Arnhem en Nijmegen

Ron Bormans

22 mei 2008 Hogeschool Utrecht

Liesbeth Christochowitz

Ouke Pijl

7 mei 2008 overleg met koepelorganisaties over de conceptkaders

HBO-raad

Henk Pijlman, Ad de Graaf, Erwin van Braam

PAEPON

Erik Fischer en Anna Bakker

ISO

Fabienne Hendricks

VNO-NCW

Chiel Renique

VSNU

Sijbolt Noorda

Hans de Jonge

LSVb

János Betkó en Lisa Westerveld

27 mei 2008 Panelleden/ docenten NL/VL herziene conceptkaders

Hbo- / professioneel gerichte docenten:

Professioneel gerichte opleidingen:

1. Geert De Raedemaeker, Erasmushogeschool Brussel
2. Rita De Walsche, Katholieke Hogeschool Kempen
3. Tom Lemahieu kwaliteitscoördinator, Hogeschool West-Vlaanderen
4. Eva Marrannes, Erasmushogeschool Brussel
5. Lieve Strijckmans, Hogeschool-Universiteit Brussel
6. Reinoud Vandervelden, Katholieke Hogeschool Limburg
7. Gerard Van den Abbeele, Hogeschool Gent
8. Annemie Wauters, Katholieke Hogeschool Limburg

Hbo-opleidingen

9. Christiaan Mensink, Saxion Hogescholen
10. Luuck Sanders, Saxion Hogescholen

WO- / academische docenten:

Academisch gerichte opleidingen

1. Dries Berings, Hogeschool-Universiteit Brussel
2. Ivan D'Hondt, Erasmushogeschool Brussel
3. Willy Vandeweghe, Hogeschool Gent
4. Toon Van Aalboom, Hogeschool Gent

Academische opleidingen

5. Chris Masui, Universiteit Hasselt
6. Bart Raymaekers, Hoger Instituut voor Wijsbegeerte Leuven
7. Bernard Sabbe, Universiteit Antwerpen
8. Jacques Vanneste, Universiteit Antwerpen
9. Peter Van Roy, Vrije Universiteit Brussel
10. Kristiaan Versluys, Universiteit Gent

Wo-opleidingen

11. Erik Barendsen, Radboud Universiteit Nijmegen
12. Edgar Groenen, Universiteit Leiden
13. Pieter Pekelharing, Universiteit van Amsterdam
14. Johan van Rhijn, Open Universiteit Nederland
15. Hans Tonino, Technische Universiteit Delft

Panelleden – commissieleden:

1. Rietje van Dam, Universiteit Leiden
2. Pascale De Groot, Conservatorium Antwerpen
3. Paul Kirschner, Open Universiteit Nederland
4. Edwin Kroese, Wageningen Universiteit en Researchcentrum
5. Henk van de Molen, Erasmus Universiteit Rotterdam
6. Martin Mulder, Wageningen Universiteit en Researchcentrum
7. Henk Ottens, voorzitter QANU- panel
8. Bob Rubens, Universiteit Gent
9. Elske van der Vaart, Rijksuniversiteit Groningen

28 mei 2008 koepeloverleg herziene conceptkaders Vlaanderen Brussel

VLHORA:

Bert Hoogewijs, voorzitter
Toon Martens, ondervoorzitter
Ann Verreth, secretaris-generaal
Klara Dewilde, coördinator kwaliteitszorg
Sofie Landuyt, stafmedewerker kwaliteitszorg

VLIR:

Paul Van Cauwenberge, Universiteit Gent
Cis Van den Bogaert, Universiteit Antwerpen
Marc Vervenne, voorzitter VLIR
Ludo Melis, Katholieke Universiteit Leuven
Eddy Van Avermaet, vz wg kwaliteitszorg en accreditatie
Joke Denekens, vz wg onderwijs

Pieter-Jan Van de Velde, VLIR

Joëlle Pletinckx, VLIR

VVS:

Nele Spaas

Gertie De Fraeye, ondervoorzitter

Julie De Fraeye

Raad Hoger Onderwijs (RHO):

Rudy Van Renterghem (COC, lid van het bureau van de RHO)

Marc Van de Velde (ACOD, raadslid)

Gertie De Fraeye (VVS, lid van het bureau van de RHO)

Isabelle De Ridder (Vlor-secretariaat, waarnemer)

1 juli 2008 Startbijeenkomst contactpersonen Instellingen NL

Jenny Brakels	Technische Universiteit Delft
Paul Nieuwenhuis	Saxion Hogescholen
Vincent Geerts	Radboud Universiteit
Frans Janssen	Radboud Universiteit
Hiltje Burgler-Feenstra	Hanzehogeschool Groningen
Yvonne Eppink	Hanzehogeschool Groningen
Caroline Calis	Hogeschool Schoevers
Jeroen Naaijken	HAS Den Bosch

2 juli 2008 Startbijeenkomst contactpersonen Instellingen VL

Luc Van De Poele	Universiteit Gent
Kim Waeytens	Katholieke Hogeschool Leuven
Veerle Vermaere	Karel de Grote-Hogeschool
Marleen Bronders	VLIR
Steven Van Luchene	VLIR
Joëlle Pletinckx	VLIR
Ann Verreth	VLHORA
Klara De Wilde	VLHORA

3. Deelnemers 3 februari 2009 Evaluatie pilots instellingsaudit

Commissieleden/secretaris	Pilotinstelling
Roel Bennink	Hanzehogeschool Groningen
Ton van Haften	Hanzehogeschool Groningen
Paul de Vries	Hanzehogeschool Groningen
Remie Bolte	HAS Den Bosch
Cees Karssen	HAS Den Bosch
Wim Vercouteren	HAS Den Bosch
Frank Wamelink	HAS Den Bosch
Julie De Fraeye	Katholieke Hogeschool Leuven
Henk de Greef	Katholieke Hogeschool Leuven
Romain Hulpia	Katholieke Hogeschool Leuven
Georges Monard	Katholieke Hogeschool Leuven
Paul Garré	Karel de Grote-Hogeschool
Laura van Loosbroek	Karel de Grote-Hogeschool
Mia Sas	Karel de Grote-Hogeschool
Norbert Verbraak	Karel de Grote-Hogeschool
Cees de Both	Radboud Universiteit Nijmegen
Douwe Breimer	Radboud Universiteit Nijmegen
Joanneke Krämer	Radboud Universiteit Nijmegen
Luuk van der Veen	Radboud Universiteit Nijmegen
René Kloosterman	Saxion Hogescholen
Robbert Koldenhof	Saxion Hogescholen
Jeanne Mulder	Saxion Hogescholen
Taede Sminia	Saxion Hogescholen
Luc Van De Velde	Saxion Hogescholen
Mirjam Leloux	Schoevers
Kees van de Meent	Schoevers
Anne Popta-Kwant	Schoevers
Serge Stijnen	Schoevers
Jan Cornelis	Technische Universiteit Delft
Tineke Kleene	Technische Universiteit Delft
Kees Mouwen	Technische Universiteit Delft
Thomas Zhiemer	Technische Universiteit Delft
Riekje de Jong	Universiteit Gent
Harry Martens	Universiteit Gent
Jan Veldhuis	Universiteit Gent
Jonas Vincken	Universiteit Gent

Waarnemers

Willem van Raaijen
Perry Coppiëns
Gonda Pisters
Ingrid Wijgh
Klara De Wilde
Sofie Landuyt
Steven Van Luchene

Organisatie

Hobéon
Inspectie
Inspectie
Inspectie
VLHORA
VLHORA
VLIR

Vertegenwoordiger

Jeroen Naaijkens
Hiltje Burgler
Joost Degenaar
Yvonne Eppink
Toon Martens
Jan Trommelmans
Machteld Verbruggen
Frans Janssen
Siete Akker
Ria van 't Klooster
Jenny Brakels
Kristiaan Versluys

Instelling

HAS Den Bosch
Hanzehogeschool Groningen
Hanzehogeschool Groningen
Hanzehogeschool Groningen
Katholieke Hogeschool Leuven
Karel de Grote-Hogeschool
Karel de Grote-Hogeschool
Radboud Universiteit
Saxion Hogescholen
Schoevers
Technische Universiteit Delft
Universiteit Gent

Nederlandse en Vlaamse overheid Ministerie

Tom DeKeyzer Kabinet minister Vandenbroucke
Ron Minnée Ministerie van OCW
Trinh Ngo Ministerie van OCW
Noël Vercruyse Administratie HO en Wetenschappelijk Onderzoek
Frans de Zwaan Ministerie van OCW

4. Deelnemers 10 maart 2009 Evaluatie beperkte opleidingbeoordeling

Naam panelleden

A. Vrouwenfelder
Marc Becht
Peter Powell
Peter van Holten
André de Boer
Koen Stegeman
Georges Monard
Hans A. Frederik
Theo Wubbels
Foka Brouwer

Pilotinstelling

Panel Universiteit Gent
Panel Universiteit Gent
Panel Technische Universiteit Delft
Panel Technische Universiteit Delft
Panel Technische Universiteit Delft
Panel Technische Universiteit Delft
Panel Katholieke Hogeschool Leuven/ Karel de Grote-Hogeschool
Panel Saxion
Panel Saxion
Panel Saxion

Vertegenwoordiger

Peter Wieringa
Yvonne Eppink
Hiltje Burgler
Jan Janssens
Paul Nieuwenhuis
Marijke Kling
Anne Goffin
Koen Schram
Griet Danschutter
Kim Waeytens
Marijke Reyskens
Kristiaan Versluys

Instelling

Technische Universiteit Delft
Hanzehogeschool Groningen
Radboud Universiteit Nijmegen
Radboud Universiteit Nijmegen
Saxion
Saxion
Karel de Grote-Hogeschool
Karel de Grote-Hogeschool
Karel de Grote-Hogeschool
Katholieke Hogeschool Leuven
Katholieke Hogeschool Leuven
Universiteit Gent

Waarnemers Pilots

Steven van Luchene
Klara De Wilde
Ann Verreth
Ingrid Wijgh
Perry Coppiëns

Organisatie

VLIR
VLHORA
VLHORA
Inspectie
Inspectie

Vertegenwoordiger

Thijs de Wit
Lisa Westerveld
Hans de Jonge
Sarah Boschma
Erwin Van Braam
Roeland Smits
Anna Bakker

Koepels

LSVb
LSVb
VSNU
ISO
HBO-Raad
HBO-Raad
Paepon

Nederlandse en Vlaamse overheid Ministerie

Sarah Morassi
Noël Vercruyse
Frans de Zwaan

Ministerie van OCW
Administratie HO en Wetenschappelijk Onderzoek
Ministerie van OCW

Diversen	VBI
Wienke Blomen	Hobéon

5. Deelnemers 10 maart 2009 Administratieve lastenvermindering

Deelnemers	Achtergrond
Georges Monard	beperkte opleidingsbeoordeling Katholieke Hogeschool Leuven en Karel de Grote-Hogeschool, tevens voorzitter auditcommissie opleidingsbeoordeling Katholieke Hogeschool Leuven
Kristiaan Versluys	Universiteit Gent
Fred de Bruin	voorzitter beperkte opleidingsbeoordeling HAS Den Bosch
Carlo Hover	secretaris auditcommissie Saxion Hogescholen
Hiltje Burgler	Hanzehogeschool Groningen
Yvonne Eppink	Hanzehogeschool Groningen
Frans Janssen	Radboud Universiteit Nijmegen
Jan Janssens	onderwijsdirecteur van het onderwijsinstituut Pedagogische wetenschappen en Onderwijskunde van de Radboud Universiteit Nijmegen
Steven van Luchene	VLIR
Klara De Wilde	VLHORA

6. Deelnemers 24 maart 2009 Evaluatiebijeenkomst pilots

Vertegenwoordigers	Instellingen
Joost Degenaar	Onderwijsdirecteur Hanzehogeschool Groningen
Henk Pijlman	Voorzitter College van bestuur Hanzehogeschool Groningen
Jeroen Naaijens	Voorzitter College van bestuur HAS Den Bosch
Jan Trommelmans	Algemeen directeur Karel de Grote-Hogeschool
Machteld Verbruggen	Directeur Strategisch beleid Karel de Grote-Hogeschool
Toon Martens	Algemeen directeur Katholieke Hogeschool Leuven
Roel Ruttens	Coördinator communicatie Katholieke Hogeschool Leuven
Mady Van Cauteren	Departementshoofd Gezondheidszorg & Technologie Katholieke Hogeschool Leuven
Kim Waeytens	Coördinator Kwaliteitszorg Katholieke Hogeschool Leuven
Frans Janssen	Beleidsmedewerker marktverkenning Strategie en ontwikkeling Radboud Universiteit Nijmegen
Bas Kortmann	Rector Magnificus Radboud Universiteit Nijmegen
Wim Boomkamp	Voorzitter Raad van bestuur Saxion Hogescholen
Paul Nieuwenhuis	Manager Afdeling onderwijsontwikkeling & kwaliteitszorg Saxion Hogescholen
Ria van 't Klooster	Directeur Schoevers
Jenny Brakels	Beleidsmedewerker Onderwijs & studentzaken Technische Universiteit Delft
Anka Mulder	Directeur Onderwijs & studentzaken Technische Universiteit Delft
Paul Rullmann	Lid College van bestuur Technische Universiteit Delft
Luc Moens	Vice-rector Universiteit Gent
Kristiaan Versluys	Directeur directie onderwijsaangelegenheden Universiteit Gent

Vertegenwoordigers	Koepels
Erwin Van Braam	HBO-Raad
Jochim Schueler	ISO
Lisa Westerveld	LSVb
Thijs de Wit	LSVb
Anna Bakker	Paepon
Sofie Landuyt	VLHORA
Ann Verreth	VLHORA
Marleen Bronders	VLIR
Joke Denekens	VLIR
Rosette S'Jegers	VLIR
Eddy Van Avermaet	VLIR
Steven Van Luchene	VLIR
Hans de Jonge	VSNU
Sijbolt Noorda	VSNU

Nederlandse en Vlaamse overheid

Tom Dekeyzer	Raadgever onderwijs
Sarah Morassi	Ministerie van OCW
Frans de Zwaan	Ministerie van OCW

Waarnemers Pilots **Organisatie**

Perry Coppiëns	Inspectie
Gonda Pisters	Inspectie
Obe de Vries	Inspectie
Ingrid Wijgh	Inspectie

7. Deelnemers 6 en 10 april 2009 Ambtelijk overleg

6 april 2009 Ambtelijk overleg

VVS	Rebecca Ressler
HBO-Raad	Roeland Smits
LSVb	Thijs de Wit
	Lisa Westerveld
AHOWO	Noël Vercruysse
VSNU	Hans de Jonge
VLIR	Eddy Van Avermaet

10 april 2009 Ambtelijk overleg

ISO	Jochim Schueler
VLHORA	Klara De Wilde

8. Beoordelingskaders voor de pilots gedateerd 24 juni 2008

**Kaders ten behoeve van de
ontwikkeling van een nieuw
accreditatiestelsel in Nederland
en Vlaanderen
(pilotfase)**

24 juni 2008

Inhoud

1	Inleiding	45
2	Instellingsaudit	47
2.1	De opzet	47
2.2	Het beoordelingskader	47
2.3	De samenstelling van de auditcommissie	50
2.4	Het beoordelingsproces	50
2.5	De beoordelingsprocedure	51
2.6	De NVAO-beoordeling	51
3	Beperkte opleidingsbeoordeling	52
3.1	De opzet	52
3.2	Het beoordelingskader	52
3.3	De samenstelling van het panel	53
3.4	Het beoordelingsproces	53
3.5	De beoordelingsprocedure	54
3.6	De accreditatieaanvraag	54

1 Inleiding

Als vervolg op de discussie over een volgende fase van het accreditatiestelsel in Nederland en Vlaanderen, zoals neergelegd in de brief van minister R. Plasterk aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal en in de onderliggende notitie 'Focus op kwaliteit', is aan de NVAO gevraagd een ontwerp te maken voor dit stelsel. De NVAO voldoet met de in deze notitie opgenomen kaders aan het verzoek van de Nederlandse minister om nieuwe beoordelingskaders en bijbehorende procedures te ontwikkelen.

De Vlaamse minister F. Vandenbroucke heeft per brief een positieve reactie gegeven op de door minister Plasterk gekozen weg. De verdere ontwikkeling van de beoordelingskaders en -procedures zal derhalve ook gericht zijn op Vlaanderen.

De NVAO heeft over de in deze notitie geschetste kaders en procedures gesprekken gevoerd met de betrokken partijen in het veld. Dat zijn uiteraard de Nederlandse en Vlaamse overheden, maar daarnaast ook instellingen, studenten, docenten en vertegenwoordigers van het beroepenveld. Deze consultatieronde was tegelijkertijd uitgebreid en beperkt: uitgebreid vanwege de omvang en intensiteit van de te voeren gesprekken, beperkt vanwege het feit dat het in deze ronde allereerst gaat om het ontwikkelen van kaders waarmee 'pilots' kunnen worden uitgevoerd. Nog niet alle onderdelen hoeven dus perfect te zijn en er is ruimte om, op basis van de in de pilots opgedane ervaringen, veranderingen aan te brengen.

In de volgende hoofdstukken van deze notitie worden de kaders en de procedures beschreven en toegelicht, zowel voor de instellingsaudit als voor de beperkte opleidingsbeoordeling.

Bij de formulering van de kaders zijn de Europese richtlijnen voor de interne kwaliteitszorg van instellingen richtinggevend geweest. Deze zijn te vinden in hoofdstuk 1 van de 'Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area' ('European Standards and Guidelines'; ESG) van het Europese netwerk voor kwaliteitszorg-agentschappen, de European Association for Quality Assurance (ENQA). Dit document is in 2005 door de onderwijsministers in Bergen aangenomen.

De NVAO heeft geconstateerd dat de eisen die in de notitie 'Focus op kwaliteit' gesteld worden aan de instellingsaudit uitstekend aansluiten op de ESG. De NVAO heeft de ESG vertaald en herschikt zodat de nadruk sterker is komen te liggen op kwaliteitsverbetering ('quality enhancement') in plaats van op kwaliteitszorg ('quality assurance') alleen. Aangezien voor de beoordeling van opleidingen zowel gebruik zal worden gemaakt van de instellingsaudit als van de beperkte opleidingsbeoordeling, heeft de NVAO ervoor gekozen om de inhoud van de instellingsaudit tezamen met de inhoud van de beperkte opleidingsbeoordeling te laten voldoen aan alle ESG.

Bij het opstellen van de kaders zijn de volgende uitgangspunten in acht genomen (in overeenstemming met de Nederlandse ministeriële notitie 'Focus op kwaliteit' en een groot aantal evaluaties, onder andere door de Inspectie van het Onderwijs, door de externe review commissie die de werking van de NVAO en de Nederlandse en Vlaamse accreditatiestelsels heeft onderzocht en door de NVAO zelf):

- Het stelsel moet uitnodigen tot het ontwikkelen van een visie en strategie met betrekking tot onderwijs(kwaliteit);
- Het stelsel moet de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur binnen instellingen en opleidingen stimuleren;
- Het stelsel moet meer gericht zijn op inhoud en resultaten van de opleidingen dan op processen en procedures;
- Het stelsel moet instellingen en docenten laten ervaren dat het 'hun stelsel' is;
- Het stelsel moet tot beoordelingen van opleidingen leiden;
- Het stelsel moet internationaal aanvaard en begrepen worden en ertoe leiden dat de Nederlandse en Vlaamse graden zonder enige twijfel worden aanvaard;
- Het stelsel moet tot vermindering van de accreditatielast leiden;
- Het stelsel moet tot vergelijkbare informatie over de kwaliteit van de opleidingen leiden die voor (aankomende) studenten, werkgevers en de samenleving in zijn geheel hanteerbaar en duidelijk is.

Mede op grond van de uitgevoerde pilots zal onderzocht worden of de uitgangspunten behaald kunnen worden.

Het nieuwe accreditatiestelsel bestaat uit vier onderdelen: een instellingsaudit, een beperkte opleidingsbeoordeling (op basis van een positieve instellingsaudit), een uitgebreide opleidingsbeoordeling (noodzakelijk bij een negatieve instellingsaudit of indien een instelling geen instellingsaudit heeft aangevraagd) en een toets nieuwe opleidingen. De eerste twee onderdelen worden in de volgende hoofdstukken beschreven.

Het ligt in de rede dat ook bij de beoordeling van nieuwe opleidingen gebruik zal worden gemaakt van een beperkte opleidingsbeoordeling bij een positieve instellingsaudit en een uitgebreide opleidingsbeoordeling bij een negatieve of niet aangevraagde instellingsaudit. Zij zijn voor het uitvoeren van de pilots minder belangrijk. De conceptkaders voor de toets nieuwe opleidingen en de uitgebreide opleidingsbeoordeling zullen in het voorjaar van 2009 worden ontwikkeld. Hierbij zal aangesloten worden bij de uitkomsten van de pilots.

2 Instellingsaudit

2.1 De opzet

Het doel van de instellingsaudit is vast te kunnen stellen of een instelling 'in control' is over de kwaliteit van de opleidingen die zij aan haar studenten aanbiedt. Het gaat hierbij om de beoordeling van het proces van kwaliteitszorg en niet om de beoordeling van de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingen. In essentie gaat het bij de instellingsaudit om een beperkt aantal eenvoudige vragen:

7. Wat beoogt de instelling met haar opleidingen?
8. Hoe wil de instelling haar doelstellingen realiseren?
9. Hoe weet de instelling of haar beoogde doelstellingen worden gerealiseerd?
10. Worden de beoogde doelstellingen gerealiseerd?

'In control' zijn heeft echter niet alleen betrekking op de 'staande kwaliteit', maar ook op plannen om de opleidingen te verbeteren. Onderwijs is immers dynamisch en een product van maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen. Het moet dus voortdurend worden bijgehouden. In die zin zijn in een instellingsaudit nog twee extra vragen van betekenis:

11. Hoe blijft de instelling streven naar verbetering?
12. Wie is verantwoordelijk voor de bewaking en de verbetering van de kwaliteit van de opleidingen en hoe wordt aan die verantwoordelijkheid vorm en inhoud gegeven?

Deze zes vragen zijn vertaald in zes standaarden. Over elk van deze zes standaarden geeft de auditcommissie een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: geen vertrouwen, beperkt vertrouwen of vertrouwen. Vervolgens geeft de auditcommissie een gemotiveerd eindoordeel over de vraag of een instelling 'in control' is over de kwaliteit van haar opleidingen. Ook dat oordeel vindt plaats op basis van een driepuntsschaal.

2.2 Het beoordelingskader

Standaard 1: *De instelling beschikt over een visie op de kwaliteit van haar opleidingen die mede gericht is op het ontwikkelen van een breed gedragen kwaliteitscultuur.*

Toelichting: De auditcommissie vormt zich een oordeel over de doelstellingen van de instelling met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen. Het instellingsbestuur zal hier een stimulerende rol moeten spelen om de opleidingen te wijzen op het belang van permanente aandacht voor het monitoren van de kwaliteit van de opleidingen en de noodzaak om attent te zijn op het doorvoeren van verbeteringen. Een actieve rol van allen die bij het onderwijs betrokken zijn, is hierbij van groot belang. Over het algemeen leggen instellingen hun ambities vast in een missie en een strategisch plan. De auditcommissie neemt kennis van de wijze waarop de doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van de opleidingen tot stand zijn gekomen.

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 2: *De instelling beschikt over een adequaat beleid en middelen om de beoogde doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen te realiseren.*

Toelichting: De auditcommissie beoordeelt of de instelling beleid heeft ontwikkeld ten behoeve van het realiseren van haar doelstellingen aangaande de kwaliteit van de opleidingen en of zij daarvoor middelen ter beschikking heeft gesteld. De auditcommissie beziet of de instellingsdoelstellingen adequaat worden doorvertaald naar de verantwoordelijke eenheden binnen de instelling. Het gaat hier met name om de volgende vragen: hoe is de verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek en hoe is de verwevenheid tussen het onderwijs en het beroepenveld? Heeft de instelling adequate voorzieningen om de beoogde doelstellingen te realiseren? Beschikt de instelling over het juiste personeel en is er aandacht voor de vakinhoudelijke en didactische ontwikkeling van het personeel? De achtergrond van de eerste vraag is dat instellingen voor hoger onderwijs alle in meer of mindere mate te maken hebben met onderzoek, zelfs als ze zelf geen onderzoek verrichten en de studenten slechts op de hoogte willen brengen van nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen in het domein van hun opleiding. Vandaar dat in een instellingsaudit de auditcommissie zich ook verdiept in het onderzoeksbeleid van de instelling en in de relatie tussen onderwijs en onderzoek, uiteraard rekening houdend met het niveau en de oriëntatie van de aangeboden opleidingen. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om de beoordeling van het onderzoek zelf.

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 3: *De instelling hanteert een adequaat systeem van regelmatige evaluaties onder studenten, medewerkers, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld en heeft de beschikking over managementinformatie met betrekking tot de uitvoering en de resultaten van de opleiding.*

Toelichting: De auditcommissie beoordeelt of de evaluatie- en meetactiviteiten goed zijn opgezet, goed worden gebruikt en adequate informatie opleveren. Daarbij is het van belang dat de instelling informatie verkrijgt over het realiseren van de beoogde doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen en over het beleidsinstrumentarium om deze doelstellingen te realiseren. Hierbij is het niet noodzakelijk dat de evaluatie- en meetactiviteiten instellingsbreed uniform zijn. Het is wel noodzakelijk dat de instelling de uitkomsten van de externe opleidingsbeoordelingen hierbij betreft.

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 4: *De instelling kan aantonen dat de beoogde doelstellingen met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen worden gerealiseerd.*

Toelichting: De auditcommissie gaat na of de instelling zicht heeft op de resultaten die door de opleidingen worden behaald, of deze in overeenstemming zijn met de beoogde doelstellingen en of er over deze resultaten een discussie tussen het instellingsbestuur en de voor de opleidingen verantwoordelijke eenheden plaatsvindt. De benodigde informatie

hiervoor wordt verkregen door middel van evaluaties en managementinformatie (zie standaard 3).

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 5: *De instelling kan aantonen dat zij de kwaliteit van haar opleidingen waar nodig systematisch verbetert en dat zij docenten, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld hierbij actief betreft.*

Toelichting: De auditcommissie beoordeelt of de instelling een actief verbeterbeleid voert op grond van haar zicht op de verkregen resultaten (zie standaard 4). De betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld blijkt uit de wijze waarop de genoemde groepen worden geraadpleegd en de doorwerking van hun aanbevelingen in de opleidingen.

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 6: *De instelling heeft een effectieve organisatie- en beslissingsstructuur met betrekking tot de kwaliteit van haar opleidingen, waarin de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk zijn afgebakend en waarvan de inspraak van studenten en medewerkers deel uitmaakt.*

Toelichting: De auditcommissie geeft een oordeel over de effectiviteit van de organisatie en beslissingstructuur om het beleid, zoals getoetst in standaard 2, en het verbeterbeleid, zoals getoetst in standaard 5, uit te voeren. Bij de beoordeling van deze standaard worden ook de taakstelling en de positionering van examencommissies en (indien wettelijk vereist) de opleidingscommissies betrokken.

Oordeel: vertrouwen, beperkt vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

Algemene conclusie

De instelling is 'in control' over de kwaliteit van de opleidingen.

Oordeel: vertrouwen, conditioneel vertrouwen, geen vertrouwen (gewogen en gemotiveerd)

2.3 De samenstelling van de auditcommissie

De NVAO benoemt de auditcommissie. De te beoordelen instelling heeft het recht beargumenteerd bezwaren aan te dragen tegen de samenstelling van de auditcommissie.

Aan de auditcommissie worden de volgende eisen gesteld:

1. de auditcommissie bestaat uit tenminste vier leden, onder wie een student;
2. de auditcommissie beschikt over voldoende bestuurlijke deskundigheid, onderwijsdeskundigheid en auditdeskundigheid, en is op de hoogte van ontwikkelingen in de Hoger Onderwijssector in binnen- en buitenland;
3. de auditcommissie is onafhankelijk (de leden hebben tenminste vijf jaar geen banden gehad met de te beoordelen instelling) en gezaghebbend;
4. de auditcommissie wordt bijgestaan door een onafhankelijke, externe secretaris en een procescoördinator van de NVAO.

2.4 Het beoordelingsproces

Het beoordelingsproces start met een bestuurlijk overleg tussen de instelling en de NVAO. In dit overleg wordt in het bijzonder gekeken naar de organisatiestructuur van de instelling wat betreft het onderwijs, de mogelijke (internationale) samenstelling van de auditcommissie, de taal waarin de audit volgens de instelling dient te worden uitgevoerd, en naar het bijbehorende tijdspad. De NVAO wenst dus maatwerk te leveren en wil rekening houden met de verscheidenheid in organisatievormen, de gewenste mate van internationalisering en het specifieke karakter van een instelling. Tijdens het bestuurlijk overleg kan tevens informatie worden verkregen over het in de instelling beschikbare materiaal ten behoeve van de instellingsaudit.

Op basis van het bestuurlijk overleg met de instelling start de NVAO met het opstellen van een zogenoemd 'instellingsportret'. In het instellingsportret neemt de NVAO in elk geval de gegevens op over de beoordeling van nieuwe en bestaande opleidingen tijdens de eerste fase van het accreditatiestelsel. Daarbij worden ook 'side letters' en andere informatie die bij de NVAO bekend is, betrokken. Het instellingsportret wordt meegegeven aan de auditcommissie en wordt vooraf bekend gemaakt aan de desbetreffende instelling.

De instelling presenteert ten behoeve van de instellingsaudit een 'kritische reflectie' over de staat van haar opleidingen aan de hand van de standaarden uit het beoordelingskader. Die reflectie kan gebaseerd zijn op en verbonden zijn aan een management review, maar kan ook bestaan uit een zelfevaluatie. Uit de kritische reflectie wordt duidelijk op welke wijze deze tot stand is gekomen en welke actoren daarbij betrokken zijn geweest. De auditcommissie krijgt verder de beschikking over een door de instelling samengestelde set met bijlagen die de auditcommissie in staat moet stellen inhoudelijke gesprekken te voeren. Hierin worden in elk geval opgenomen: het meest recente instellingsplan of strategisch plan, een organogram en een overzicht van alle binnen de instelling aangeboden opleidingen. De instelling kan daar volgens haar andere relevante documenten aan toevoegen.

Het locatiebezoek ten behoeve van de instellingsaudit duurt in beginsel tussen de twee en vijf dagen. De NVAO laat het voor een groot deel ter beoordeling van de auditcommissie op welke wijze deze dagen precies worden ingevuld, zij het dat in elk geval gesproken moet worden met docenten en studenten, het instellingsbestuur, bestuur of directie van de voor de uitvoering van de opleidingen verantwoordelijke eenheden, het voor het onderwijs

bevoegde management en kwaliteitszorgdeskundigen. Daarnaast moet de auditcommissie ten behoeve van de NVAO duidelijk maken op welke wijze is vastgesteld of de kwaliteitszorg binnen een instelling 'werkt'. Daarvoor kunnen 'audit trails' noodzakelijk zijn. Dit zijn onderzoeken waarbij de auditcommissie voor de uitvoering van het beleid en/of de hantering van problemen het spoor volgt van het instellingsniveau naar het opleidingsniveau of omgekeerd. Hierbij moet worden aangetekend dat het bij de instellingsaudit uitdrukkelijk niet gaat om het beoordelen van opleidingen, maar slechts om het beoordelen van de werking van de kwaliteitszorg met betrekking tot deze opleidingen.

2.5 De beoordelingsprocedure

De auditcommissie geeft een oordeel over alle in het beoordelingskader opgenomen standaarden. Dat oordeel wordt gemotiveerd door een weging van de positieve en kritische elementen uit de bevindingen van de auditcommissie. Het oordeel kan zijn: vertrouwen, beperkt vertrouwen of geen vertrouwen. Vervolgens formuleert de auditcommissie een algemeen, gewogen en gemotiveerd, oordeel over de vraag of een instelling 'in control' is over de kwaliteit van de opleidingen die zij aanbiedt. Ook dat oordeel wordt gegeven op de driepuntsschaal.

De instelling wordt in de gelegenheid gesteld te reageren op feitelijke onjuistheden in het rapport. Vervolgens wordt het rapport door de auditcommissie vastgesteld.

2.6 De NVAO-beoordeling

Het oordeel 'vertrouwen' leidt in beginsel tot een goedkeuringsbesluit van de NVAO met een geldigheid van zes jaar. De onder regie van de instelling uit te voeren opleidingsbeoordelingen kunnen dan via het kader voor de beperkte opleidingsbeoordelingen plaatsvinden.

Het oordeel 'geen vertrouwen' leidt tot onthouding van goedkeuring voor een periode van minimaal drie jaar. Opleidingsbeoordelingen vinden plaats via het regime van de uitgebreide opleidingsbeoordelingen.

Het oordeel 'conditioneel vertrouwen' leidt tot onthouding van goedkeuring maar biedt de instelling de mogelijkheid om binnen maximaal twee jaar een herbeoordeling te vragen, waarbij de NVAO voorwaarden kan stellen aan de instelling. Bij deze herbeoordeling richt de auditcommissie zich vooral op de eerder geconstateerde tekortkomingen binnen de instelling. De opleidingsbeoordelingen vinden in beginsel plaats via het uitgebreide regime, totdat het oordeel 'vertrouwen' is verkregen.

In de tweede fase van het accreditatiestelsel zal tegen het besluit van de NVAO bezwaar en beroep kunnen worden aangetekend op gelijksoortige wijze als in de eerste fase van het accreditatiestelsel. Dan zullen ook het besluit van de NVAO en het daaronder liggende beoordelingsrapport openbaar worden gemaakt.

Voor de pilotfase geldt dat de resultaten van de pilotbeoordelingen alleen in geanonimiseerde vorm openbaar worden gemaakt en dan alleen voor zover deze betrekking hebben op het proces van de audit. Aan de audits in de pilots zijn geen rechtsgevolgen verbonden.

3 Beperkte opleidingsbeoordeling

3.1 De opzet

Het kader voor de beperkte beoordeling van opleidingen wordt gebruikt als de instelling met goed gevolg de instellingsaudit doorlopen heeft. De beoordeling is gericht op een discussie met peers over de inhoud van de opleiding en kan zich beperken tot een drietal vragen:

4. Wat beoogt de opleiding?
5. Hoe wil de opleiding haar doelstellingen realiseren?
6. Welke zijn de resultaten?

Deze drie vragen zijn vertaald in drie standaarden. Over deze drie standaarden geeft een beoordelingspanel een gemotiveerd oordeel op een vierpuntsschaal onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Vervolgens geeft dit panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op de vierpuntsschaal.

3.2 Het beoordelingskader

Standaard 1: *De doelstellingen van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd in internationaal geaccepteerde beoogde eindkwalificaties (intended learning outcomes).*

Toelichting: Het beoordelingspanel vormt zich een oordeel over de doelstellingen van de opleiding en gaat daarbij na of de beoogde eindkwalificaties wat betreft niveau en oriëntatie van de opleiding (bachelor of master; hbo / professioneel gericht of wo / academisch gericht) passen binnen de Nederlandse of Vlaamse kwalificatieraamwerken. Het panel gaat bovendien na of de beoogde eindkwalificaties aansluiten bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit de discipline en de beroepspraktijk worden gesteld.

Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 2: *Programma, personeel en voorzieningen maken het voor studenten mogelijk om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.*

Toelichting: Het panel vormt zich een oordeel over de inhoud en de opzet van het programma. Het beziet daarbij of het programma aanzet tot studeren, actueel en studeerbaar is. Van groot belang zijn de toetsing en beoordeling: deze dienen valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk te zijn.

Het panel vormt zich een oordeel over de kwaliteit van het bij de opleiding betrokken personeel en van de voor de realisering van het programma noodzakelijke specifieke voorzieningen.

Het panel vormt zich tevens een oordeel over de wijze waarop de opleiding omgaat met haar studenten: welke studenten worden toegelaten, krijgen ze voldoende begeleiding

tijdens de studie en kunnen ook studenten die een flexibel programma volgen de beoogde eindstreep halen?

Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent (gewogen en gemotiveerd)

Standaard 3: *Uit de afstudeerwerken en andere afsluitende vormen van toetsing blijkt dat de beoogde eindkwalificaties (learning outcomes) qua inhoud, niveau en oriëntatie worden gerealiseerd.*

Toelichting: Het panel vormt zich een oordeel over de kwaliteit van afstudeerwerken en andere afsluitende vormen van toetsing. Het vormt zich in het bijzonder een oordeel over de inhoud en de beoordeling ervan.
Het panel laat zich tevens informeren over de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in vervolgoopleidingen functioneren. Deze informatie kan betrokken worden bij de oordeelsvorming.

Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent (gewogen en gemotiveerd)

Algemene conclusie

De kwaliteit van de opleiding is

Oordeel: onvoldoende, voldoende, goed, excellent (gewogen en gemotiveerd)

3.3 De samenstelling van het panel

Van belang is dat het panel op een dusdanige manier wordt samengesteld dat een zinvolle discussie tussen 'peers' kan ontstaan. In Nederland moet de NVAO van te voren het samen te stellen panel goedkeuren, in Vlaanderen gebeurt de samenstelling door VLIR en VLHORA.

Aan het beoordelingspanel worden de volgende eisen gesteld:

1. het panel bestaat uit ten minste vier leden, onder wie een student;
2. het panel beschikt over ten minste twee voldoende inhoudelijke (vak- of discipline-) deskundigen, daarnaast over onderwijsdeskundigheid, visitatie- of auditdeskundigheid, daar waar van toepassing werkvelddeskundigheid en is op de hoogte van internationale ontwikkelingen in de discipline of het vak;
3. het panel is onafhankelijk (de leden hebben minstens vijf jaar geen banden gehad met de desbetreffende opleiding en de instelling waartoe de opleiding behoort) en gezaghebbend;
4. het panel wordt bijgestaan door een onafhankelijke, externe secretaris.

3.4 Het beoordelingsproces

De opleiding presenteert ten behoeve van de beoordeling door het panel een 'kritische reflectie' over de opleiding aan de hand van de standaarden uit het beoordelingskader. Het panel krijgt verder de beschikking over een dossier dat het panel in staat moet stellen

inhoudelijke gesprekken te voeren. Het dossier omvat in elk geval een domeinspecifieke vergelijking van de opleiding, het onderwijs- en examenreglement (OER) en gedetailleerde gegevens over de inhoud van de opleiding en het betrokken personeel. Het panel krijgt inzage in een representatieve steekproef van de toetsen van de laatste twee jaar (bijvoorbeeld tentamens, assessments, afstudeerwerken, portfolio's, stageverslagen en cetera) en maakt daaruit een selectie voor zijn eigen beoordeling.

Het panel spreekt tijdens het verplichte locatiebezoek in elk geval met het opleidingsmanagement, de examencommissie, (indien wettelijk vereist) de opleidingscommissie, docenten, studenten, alumni en eventueel vertegenwoordigers van het beroepenveld.

Het panel krijgt de beschikking over het laatste visitatierapport dat over de opleiding is verschenen en de verbetermaatregelen die de opleiding naar aanleiding van dat rapport heeft genomen.

3.5 De beoordelingsprocedure

In het beoordelingsrapport geeft het panel per standaard een samenvattend oordeel, waarbij positieve en kritische elementen op een inzichtelijke manier tegen elkaar worden afgewogen. Daarnaast geeft het panel op basis van een afweging tussen de standaarden een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding. Ook dit oordeel wordt uitgesproken op de vierpuntsschaal, variërend van onvoldoende tot excellent.

De opleiding wordt in de gelegenheid gesteld te reageren op feitelijke onjuistheden in het rapport. Vervolgens wordt het rapport door het panel vastgesteld.

3.6 De accreditatieaanvraag

Het beoordelingsrapport wordt uitgebracht aan het bestuur van de instelling. Het instellingsbestuur vraagt op basis van het rapport accreditatie aan bij de NVAO. In het geval van een negatief oordeel voegt het instellingsbestuur een verbeterplan bij het rapport, waaruit blijkt dat de opleiding in een periode van maximaal drie jaar het niveau van voldoende basiskwaliteit zal behalen. De NVAO kan drie mogelijke besluiten nemen: geaccrediteerd (voor een periode van zes jaar in Nederland en acht jaar in Vlaanderen), voorwaardelijk geaccrediteerd (voor een periode van maximaal drie jaar) en niet geaccrediteerd.

Voor de tweede fase van het accreditatiestelsel geldt dat tegen het besluit van de NVAO bezwaar en beroep kan worden aangetekend op gelijksoortige wijze als in de eerste fase van het accreditatiestelsel. Het besluit van de NVAO en het beoordelingsrapport van het panel zijn dan openbaar.

Voor de pilotfase geldt dat de beoordelingen niet leiden tot besluiten met rechtsgevolgen. Derhalve staat tegen de resultaten van de pilots geen bezwaar of beroep open. De beoordelingen uit de pilots zijn niet openbaar.